

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiklos programa

KVALIFIKACIJŲ IR PROFESINIO
MOKYMO PLĖTROS CENTRAS

Suaugusiųjų neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimas ir pripažinimas Lietuvoje: profesinio mokymo teikėjų ir Užimtumo tarnybos atstovų apklausos rezultatai

Albinas Kalvaitis

Parengta įgyvendinant iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamą projektą „Lietuvos kvalifikacijų sistemos plėtra (I etapas)“ (projekto Nr. 09.4.1-ESFA-V-734-01-0001)

Vilnius, 2020

Turinys

IVADAS.....	2
TRUMPAS TYRIMO APIBŪDINIMAS.....	7
TERITORINIŲ UŽIMTUMO TARNYBOS SKYRIŲ ATSTOVŲ APKLAUSA.....	8
PROFESINIO MOKYMO TEIKĖJŲ APKLAUSA.....	13
APIBENDRINIMAI IR REKOMENDACIJOS	25
1 PRIEDAS. SU UŽIMTUMO TARNYBA DĖL NEFORMALIOJO ŠVIETIMO AR SAVIŠVIETOS BŪDU ĮGYTŲ KOMPETENCIJŲ PRIPAŽINIMO BENDRADARBIAUJANČIŲ PROFESINIO MOKYMO TEIKĖJŲ, ATSIUNTUSIŲ ATSAKYTAS ANKETAS, SĄRAŠAS.....	27
2 PRIEDAS. SUMINIAI TERITORINIŲ UŽIMTUMO TARNYBOS SKYRIŲ DARBUOTOJŲ APKLAUSOS REZULTATAI	29
3 PRIEDAS. SUMINIAI PROFESINIO MOKYMO TEIKĖJŲ, KURIE UŽIMTUMO TARNYBOJE REGISTRUOTI KAIP NEFORMALIO ŠVIETIMO AR SAVIŠVIETOS BŪDU ĮGYTŲ KOMPETENCIJŲ PRIPAŽINIMO PASLAUGOS TEIKĖJAI, ATSTOVŲ APKLAUSOS REZULTATAI	33

Ivadas

Prieš kelis dešimtmečius Europos švietime prasidėję procesai ir politiniai pokyčiai išryškino vis stiprėjančią visuomeninės kultūros dominavimą ir vis didėjančią asmeninių poreikių ir galimybių identifikavimo svarbą. Tai buvo viena iš priedų, lėmusių siekius koku nors būdu formalizuoti neformalųjį mokymąsi ir savišvietą. Švietimo sociologijos aspektu formalusis mokymas ir mokymasis yra neformaliojo mokymosi ir savišvietos antagonistas, bet dėl vis sparčiau žmonių gyvenimo būdo ir vis greitesnio įgytos informacijos senėjimo formalusis mokymasis vis labiau nebepajėgia atlikti visuomenės jam keliamų uždavinių. Kita vertus, praktika rodo, kad profesinei veiklai, kur ypač svarbus formalus turimų kompetencijų patvirtinimas, būtinų žinių bei gebėjimų galima įgyti ir neformaliu ar netgi savišvietos būdu. Bet norint neformaliu arba savišvietos būdu įgytas žinias ar gebėjimus įrodyti darbo rinkoje, dažnai reikia jas vienaip ar kitaip formalizuoti – gauti valstybės įgalios institucijos patvirtinimą, kad asmuo tikrai įgijęs tokių žinių ar gebėjimų ir žinios bei gebėjimai yra deramo lygio.

2012 m. gruodžio 20 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė rekomendaciją dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo¹. Šioje rekomendacijoje pažymima, kad neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimas gali daryti reikšmingą poveikį darbo rinkos veikimui: patvirtinimo mechanizmai užtikrintų didesnę darbo jėgos turimų gebėjimų skaidrumą ir padėtų geriau derinti gebėjimus ir darbo rinkos reikalavimus, gerintų gebėjimų perkeliamumą tarp įmonių ir sektorių ir skatintų mobilumą Europos darbo rinkoje. Taip pripažįstama, kad neformaliojo švietimo ir savišvietos pagalba yra įgyjamos kompetencijos, kurios per oficialų įvertinimą gali būti patvirtinamos ir tuo pagrindu virsti valstybės pripažįstamomis kvalifikacijomis (įgaliota įstaiga patvirtina, kad asmens pasiekti mokymosi rezultatai (įgytos žinios, gebėjimai ir kompetencija) atitinka nustatytus standartus).

Pagrindinė šios ES Tarybos rekomendacijos idėja – buvo nustatyta, kaip turėtų vykti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas. Rekomendacijoje buvo nustatyti ir apibūdinti keturi kompetencijų pripažinimo etapai:

- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų nustatymas;
- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų dokumentavimas;
- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų vertinimas;
- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos vertinimo rezultatų sertifikavimas, suteikiant atitinkamą kvalifikaciją, kreditų, už kuriuos ateityje bus suteikta kvalifikacija, arba kitais tinkamais būdais².

¹ Plg. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012H1222\(01\)&from=LT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012H1222(01)&from=LT)

² Plg. https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2018/10/Europ_neform_mok_savi%20%94%BC%C4%AAv_rezult_patvirt-gaires_su_vir%20%94%BC%C4%AAeliu.pdf

Taigi, pradžioje, bendradarbiaujant kompetenciją norinčiam pasitvirtinti asmeniui ir specialiai parengtam konsultantui, būtina išsiaiškinti, kokių kompetencijų asmuo turi, bet negali tų kompetencijų patvirtinti atitinkamais formaliojo švietimo įstaigų baigimo pažymėjimais. Po to, vėl kartu su specialiai parengtu konsultantu, būtina surinkti visus įmanomus tų kompetencijų įrodymus (Sodros pažymas, darbdavių rekomendacinius laiškus, savarankiškai atliktos veiklos rezultatų fotografijas ir pan.) ir sudėti juos į taip vadinamą portfolio – asmens kompetencijas įrodančių dokumentų segtuvą. Parengus portfolio specialiai įvairių organizacijų paskirti ekspertai (pvz., darbdavių organizaciją atstovaujantys tos srities specialistai, valstybę atstovaujantys mokymo įstaigos pedagogai ir pan.) įvertina portfolio surinktus dokumentus ir nusprendžia, ar šie portfolio esantys įrodymai leidžia teigti, kad asmuo tikrai įgijo tam tikras kompetencijas ir ar iš portfolio esančių įrodymų galima teigti, kad šios kompetencijos yra tokio lygio, kad būtų galima išduoti toje valstybėje įprastą ir pripažįstamą turimų kompetencijų ar kvalifikacijos patvirtinimą. Jeigu ekspertai priima tokį sprendimą, valstybės įgaliotos, arba tam tikrų darbdavių pripažįstamos institucijos bei organizacijos išduoda turimą asmens kompetenciją arba kvalifikaciją liudijantį pažymėjimą. Su tuo pažymėjimu asmuo eina į darbo rinką ir gali pretenduoti į geresnį darbo pasiūlymą, nei vien remdamasis savo turimais formaliojo švietimo įstaigų baigimo pažymėjimais. Taigi, pagrindinis neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytų kompetencijų pripažinimo tikslas – gerinti asmens pozicijas darbo rinkoje.

Pagrindiniu dokumentu, mūsų šalyje reglamentuojančiu neformaliojo mokymosi ir savišvietos metu įgytų gebėjimų pripažinimą yra Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas. Šio įstatymo 11 straipsnyje nustatoma, kad:

- neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu asmens įgyta bendroji ar specialioji kompetencija švietimo, mokslo ir sporto ministro nustatyta tvarka gali būti pripažįstama kaip baigta formaliojo švietimo programos (išskyrus studijų programas) dalis arba aukštosios mokyklos nustatyta tvarka – kaip studijų programos dalis;
- neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu asmens įgyta bendroji ar specialioji kompetencija teisės aktų nustatyta tvarka gali būti pripažinta ir įteisinta kaip kompetencija, reikalinga įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai atlikti;
- neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgyta asmens bendroji ar specialioji kompetencija gali būti pripažinta ir įteisinta kaip kvalifikacija, atitinkanti tam tikrą Lietuvos kvalifikacijų sandaroje nustatytą lygį.

Taigi, įstatymas apibrėžia asmens galimybę „formalizuoti“ neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytas kompetencijas ir/ arba kvalifikacijas. To paties įstatymo 7 straipsnis nustato, kad formaliojo švietimo programas vykdančios mokyklos šio įstatymo ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka pripažįsta neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu asmenų įgytas kompetencijas, švietimo, mokslo ir sporto

ministro nustatyta tvarka pagal kompetenciją prisideda prie neformaliojo suaugusiųjų švietimo kokybės užtikrinimo bei teikia informaciją apie jų vykdomas neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas, neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu asmenų įgytų kompetencijų pripažinimą ir konsultuoja šiais klausimais.

Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo 15 straipsnyje įtvirtinta neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi dalyvių teisė į neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimą.

Įgyvendinant Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymo bei Profesinio mokymo įstatymo nuostatas, 2012 m. gruodžio 11 d. priimtas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-1710 „Dėl asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. 2015 m. sausio 14 d. įsakymu Nr. V-15 Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras patvirtino naują Asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašą. Abiem šiais aprašais reglamentuojamas asmens kompetencijų, įgytų siekiant kvalifikacijos ar jos dalies (modulio), mokantis pagal formaliojo, neformaliojo profesinio mokymo programas, darbo veiklos ar savišvietos būdu, vertinimo organizavimas ir vykdymas.

2012 m. gruodžio 11 d. priimtą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1710 „Dėl asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintą dokumentą paremia Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. sausio 11 d. įsakymu Nr. ISAK-72 patvirtintas „Ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymo tvarkos aprašas“. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. liepos 9 d. įsakymu Nr. V- 643 patvirtinti „Ankstesnio mokymosi pasiekimų įskaitymo tvarkos aprašo“ pakeitimai ir, kaip šio dokumento priedas, neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo išvados forma. Pačiame ankstesnio mokymo pasiekimų įskaitymo tvarkos apraše reglamentuojami du procesai:

- asmenų, priimtų mokytis pagal formaliojo profesinio mokymo programą ir pageidaujančių, kad jų ankstesnio mokymosi pasiekimai būtų įskaityti, ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo tvarka;
- asmenų, kurie nėra priimti mokytis pagal formaliojo profesinio mokymo programą, tačiau nori tobulinti turimą kvalifikaciją ar pageidauja, kad jų neformaliojo mokymosi ar savišvietos būdu įgytos kompetencijos būtų įskaitytos kaip kvalifikacijos dalis, ankstesnio mokymosi pasiekimų pripažinimo tvarka.

Iki 2018 m. neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų patikrinimas ir kvalifikacijų suteikimas profesinio mokymo įstaigose nebuvo labai dažnas. Situacija pasikeitė 2017 m. birželio 6 d. Lietuvos Respublikos Seimui papildžius Lietuvos Respublikos Užimtumo įstatymo 36 straipsnį nuostata,

kad paramos bedarbio mokymuisi priemone gali būti neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimas. Užimtumo įstatymas deklaruoja, kad bet kokios paramos mokymuisi tikslas – padėti bedarbiams ir užimtiems asmenims įgyti kvalifikaciją, tobulinti turimą kvalifikaciją, įgyti kompetencijų pagal formaliojo profesinio mokymo programas, įtrauktas į Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą, ar pagal neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas ar jas tobulinti arba (ir) įgyti kitų darbo gebėjimų ar pripažinti neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytas kompetencijas, jeigu to reikia norint įsidarbinti į laisvas darbo vietas ar pradėti dirbti savarankiškai.

Priėmus šią ir kitas Užimtumo įstatymo nuostatas, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. AI-348 „Dėl Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas Užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimo sąlygų ir tvarkos aprašas, kuriame aptarta ir neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo galimybė bei tvarka.

Tyrimo autorius 2018 – 2019 metais apsilankė 4 įvairiuose Lietuvos regionuose veikiančiuose darbo rinkos mokymo centruose ir nustatė įvairias šiuo metu veikiančių norminių aktų skirtingas interpretacijas:

- Asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos apraše nėra kaip nors apibrėžti reikalavimai, kada yra laikoma, kad neformaliojo mokymosi ar savišvietos būdu įgyti gebėjimai yra pakankami (užsienio valstybėse paprastai tokie minimalios praktinės veiklos trukmės pagal asmens norimą įgyti kvalifikaciją reikalavimai yra nustatomi). Todėl Lietuvoje yra darbo rinkos mokymo centrų, kurie tokį reikalavimą nustato (pvz., ne mažiau vienerių metų), o kituose darbo rinkos mokymo centruose minimalios darbo trukmės reikalavimo apskritai nėra nustatoma.
- Darbo rinkos mokymo centruose skirtingai vertinami praktinio patyrimo pagal siekiamą pasitvirtinti kvalifikaciją įrodymai. Vienuose darbo rinkos mokymo centruose vienintelis šio praktinio patyrimo įrodymas yra įrašas Sodros duomenų bazėje, o kituose kaip praktinio patyrimo įrodymai yra vertinami asmens pateikti laisvos formos savo praktinės veiklos aprašymai, savo praktinės veiklos rezultatai (pvz., fotografijos), darbdavių rekomendacijos ir kiti panašūs įrodymai.
- Aplankytuose darbo rinkos mokymo centruose nėra vieningo supratimo, kaip prieš leidžiant laikyti kvalifikacijos egzaminą būtina patikrinti, ar asmuo iš tiesų yra įgijęs kvalifikacijai būtinų teorinių ir praktinių įgūdžių, gebėjimų ir žinių. Vienuose darbo rinkos mokymo centruose tokiam asmeniui yra pasiūloma išlaikyti visus egzaminus ir įskaitas, kuriuos šiose profesinio mokymo įstaigose laiko įprastu būdu besimokantys asmenys ir, tik bent patenkinamai išlaikius šiuos egzaminus ir įskaitas, asmeniui leidžiama laikyti kvalifikacijos egzaminus. Kituose darbo rinkos mokymo centruose turimas kompetencijas pasitvirtinti norinčiam asmeniui siūloma laikyti kvalifikacijos egzaminą atitikmenį – į kvalifikacijos egzaminą panašius profesinio mokymo

įstaigos organizuotus teorinį ir praktinį egzaminus, kuriuos išlaikius, leidžiama laikyti ir kvalifikacinį egzaminą.

- Darbo rinkos mokymo centrų darbuotojai skirtingai supranta ir laikotarpį, per kurį būtina patikrinti asmens neformaliojo mokymo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas. Vieni darbo rinkos mokymo centrai griežtai vadovaujasi asmens įgytų kompetencijų vertinimo tvarkos aprašo teiginiu „asmuo, pageidaujantis įsivertinti įgytas kompetencijas, ne vėliau kaip prieš 20 dienų iki kompetencijų vertinimo dienos teikia profesinio mokymo teikėjui prašymą dėl įgytų kompetencijų vertinimo“ ir kaip tik per 20 dienų stengiasi užbaigti visas teritorinio Užimtumo tarnybos klientų aptarnavimo skyriaus nukreipto darbo ieškančio asmens kompetencijų vertinimo procedūras, kituose darbo rinkos mokymo centruose nukreipto darbo ieškančio asmens kompetencijos vertinamos net ir 3 mėnesius. Jei pretendentas į darbo rinkos mokymo centrą kreipėsi pats ir pats apmoka savo kvalifikacijos patikrinimo išlaidas, tokiam patikrinimui skirtas terminas paprastai skaičiuojamas daug liberaliau.
- Skiriasi ir darbo rinkos mokymo centrų darbuotojų sprendimai, jei pretendentas neišlaiko profesinio mokymo įstaigos organizuotų pirminių jo kvalifikacijos patikrinimų. Vienuose darbo rinkos mokymo centruose tokiam pirminiam patikrinimui pretendentas gauna vienintelį šansą ir po to siunčiamas atgal teritorinio Užimtumo tarnybos klientų aptarnavimo skyriaus žinion, o kitose profesinio mokymo įstaigose pretendentui suteikiama galimybė papildomai ruoštis ir iš naujo laikyti „mokyklinius“ pirminio jo turimos kvalifikacijos patikrinimo egzaminus.
- Darbo rinkos mokymo centrai skirtingai organizuoja ir patį pretendento pasirengimą pirminiams profesinio mokymo įstaigos organizuojamiems egzaminams bei kvalifikacijos egzaminams. Vienuose darbo rinkos mokymo centruose vien tik rekomenduojama pretendento pasirengimui būtina literatūra ir organizuojamos konsultacijos su toje mokymo įstaigoje dirbančiais profesijos mokytojais, kitose įstaigose, kol pretendentai rengiasi pirminiams profesinio mokymo įstaigos organizuojamiems egzaminams bei kvalifikacijos egzaminams, jiems netgi leidžiama dalyvauti jų pasirinktos kvalifikacijos įprastu būdu siekiančių asmenų teoriniuose ir praktiniuose užsiėmimuose.

Kita vertus, aplankytuose darbo rinkos mokymo centruose stebėti ir visur vienodai suprantami neformaliojo mokymosi ir savišvietos metu įgytų gebėjimų patvirtinimo procedūrų aspektai. Visuose darbo rinkos mokymo centruose:

- siekiama laikytis 2012 m. priimtų Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijose dėl savišvietos ir neformaliojo mokymosi rezultatų patvirtinimo įvardinto veikimo nuosekliai įgyvendinant keturis esminius neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo etapus: asmens

neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų nustatymą, asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų dokumentavimą, asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų vertinimą ir asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų vertinimo sertifikavimą.

- įsitikinus, kad pretendentas gali pagrįsti savo praktinės veiklos patyrimą dirbant su siekiama kvalifikacija susijusius darbus, prieš jam leidžiant laikyti kvalifikacijos egzaminą, yra organizuojamas teorinis ir praktinis pretendentų gebėjimų patikrinimas.
- orientuojamasi į savarankišką asmens rengimąsi mokymo įstaigoje organizuojamiems jo kvalifikacijos patikrinimams ir kvalifikacijos egzaminui.
- savarankiškam rengimuisi pretendentas paprastai būna aprūpinamas jam būtina mokomąja literatūra.
- prieš pradedant įgyvendinti keturis esminius neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo etapus, domimasi, ar pretendentas yra įgijęs siekiamai kvalifikacijai būtiną bendrąjį išsilavinimą ir, jei reikia, ar atitinka siekiamai kvalifikacijai būtinus sveikatos reikalavimus.
- pasirengimo metu pretendentas bendrauja ne tik su profesinio mokymo įstaigos jam skirta konsultante, bet ir su šioje mokymo įstaigoje dirbančiais profesijos mokytojais³.

Vizitai keturiuose darbo rinkos mokymo centruose davė tam tikros informacijos apie suaugusiųjų neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo procedūras Lietuvoje, bet taip ir liko neaišku, kiek tai, kas buvo stebėta šiose mokymo įstaigose, yra paplitę šalyje. Kita vertus, vertinga žinoti ir tai, kaip šio kompetencijų pripažinimo proceso vyksmą vertina Užimtumo tarnybos atstovai. Norint visa tai išsiaiškinti, buvo būtina atlikti platesnį tyrimą.

Trumpas tyrimo apibūdinimas.

Siekiant pasiekti numatytus tyrimo tikslus, buvo organizuotos dvi apklausos: į parengtų anketų klausimus buvo paprašyta atsakyti visų 70 teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių atstovų, kurie savo teritoriniame skyriuje dažniausiai susiduria su suaugusiųjų neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimu bei 53 profesinio mokymo teikėjų (34 profesinio mokymo įstaigų ir 1 tos įstaigos filialo bei 16 kitų teikėjų ir 2 jų filialų), kurie Užimtumo tarnyboje įsiregistravo kaip kompetencijų pripažinimo paslaugą teikiantys tiekėjai, atstovus. Lauko tyrimas (respondentų apklausa) atliktas 2019 m. lapkričio – gruodžio mėnesiais. Atsakytas anketas atsiuntė 66 teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių atstovai (atsakytų anketų negauta iš Tauragės ir Klaipėdos 1-ojo skyrių bei Klaipėdos bei Telšių jaunimo užimtumo skyrių) ir 32 profesinio mokymo įstaigų ir 2 tų įstaigų filialų bei 10 kitų profesinio mokymo teikėjų atstovai. Užimtumo tarnybos

³ Visą atliktos analizės aprašymą galima rasti internete <https://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2016/12/Rekomendacijos-del-kompetenciju-pripazinimo.pdf>

darbuotojų apklausą atlikti padėjo Užimtumo tarnybos darbo rinkos ir užimtumo politikos įgyvendinimo departamento paramos mokymuisi koordinatorė Vilija Mėlinienė.

Kadangi abiejų apklausų metu buvo apklausta po mažiau nei 100 respondentų, toliau tyrimo ataskaitoje gauti rezultatai išreiškšti konkretų atsakymą pasirinkusių respondentų skaičiumi, o ne, kaip įprasta, procentais.

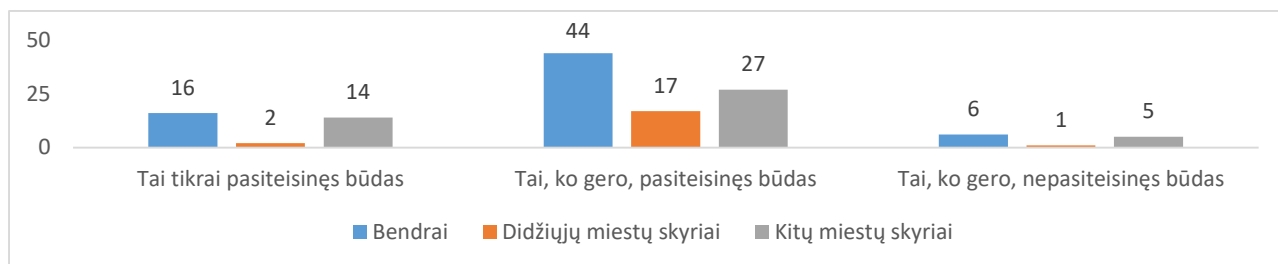
Teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių atstovų apklausa

Teritorinių Užimtumo tarnybos (toliau – UT) skyrių atstovų apklausai skirtas klausimynas buvo daug mažesnis, nei klausimynas, skirtas profesinio mokymo įstaigų atstovams. Didžioji dalis teritorinių UT skyrių atstovams skirtų klausimų buvo atviri – nebuvo nurodyta nė vieno atsakymo, užtat buvo palikta vietos pačių respondentų atsakymams. Dėl nedidelio respondentų skaičiaus nebuvo planuota kokia nors gilesnė surinktų duomenų analizė. Pateikiant surinktus duomenis, respondentų atsakymai papildomai išskiriami į dvi grupes: respondentų, atstovaujančių didžiuosius Lietuvos miestus ir respondentų, atstovaujančių kitus šalies miestus. Respondentų, atstovaujančių didžiuosius Lietuvos miestus, grupei priskirti respondentai, atstovaujantys Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio ir Alytaus miestuose veikiančioms teritoriniams UT skyriams. Atsakyta anketas atsiuntė 20 didžiosiose šalies miestuose ir 46 kituose šalies miestuose veikiančių teritorinių UT skyrių atstovai.

Pirmojo uždaro klausimo pagalba respondentų klausta, ar respondento atstovaujamas teritorinis UT skyrius nukreipia darbo ieškančius asmenis į profesinio mokymo įstaigas, kad jiems būtų patvirtinta neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgyta kvalifikacija. Visi respondentai tai patvirtino, taigi, visų respondentų atstovaujamieji teritoriniai UT skyriai iki apklausos pradžios jau turėjo didesnę arba mažesnę su tokiu kvalifikacijos patvirtinimu susijusios veiklos patyrimą.

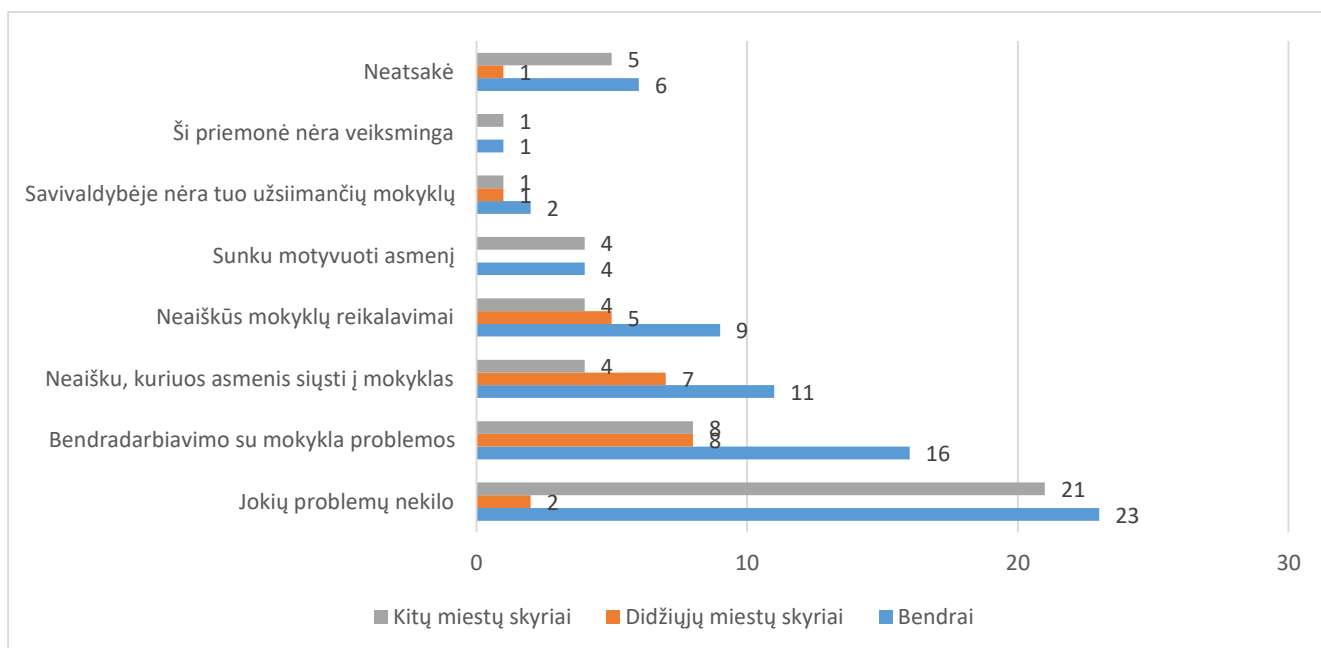
Antru uždaru klausimu respondentų prašyta įvertinti bendradarbiavimą su profesinio mokymo teikėjais pripažįstant neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kvalifikacijas. Didžioji dalis respondentų šį patyrimą įvertino teigiamai, tiesa, respondentai dažniau pasirinko atsakymą „tai, ko gero, pasiteisinęs būdas padėti asmeniui rasti vietą darbo rinkoje“ (1 pav.). Pažymėtina, kad respondentai, atstovaujantys mažesniuose miestuose veikiančius teritorinius skyrius aiškiai dažniau pasirinko atsakymą, jog toks bendradarbiavimas su profesinio mokymo įstaigomis yra tikrai pasiteisinęs būdas padėti asmeniui surasti vietą darbo rinkoje. Kita vertus didžiausia dalis respondentų, vertinanti tokį bendradarbiavimą kaip ko gero nepasiteisinusį, irgi atstovauja mažesniuose miestuose veikiančius teritorinius UT skyrius.

1 pav. Bendradarbiavimo su profesinio mokymo įstaigomis siekiant, kad darbo ieškantys asmenys pripažintų savo neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytą kompetenciją, vertinimas (respondentų skaičius)

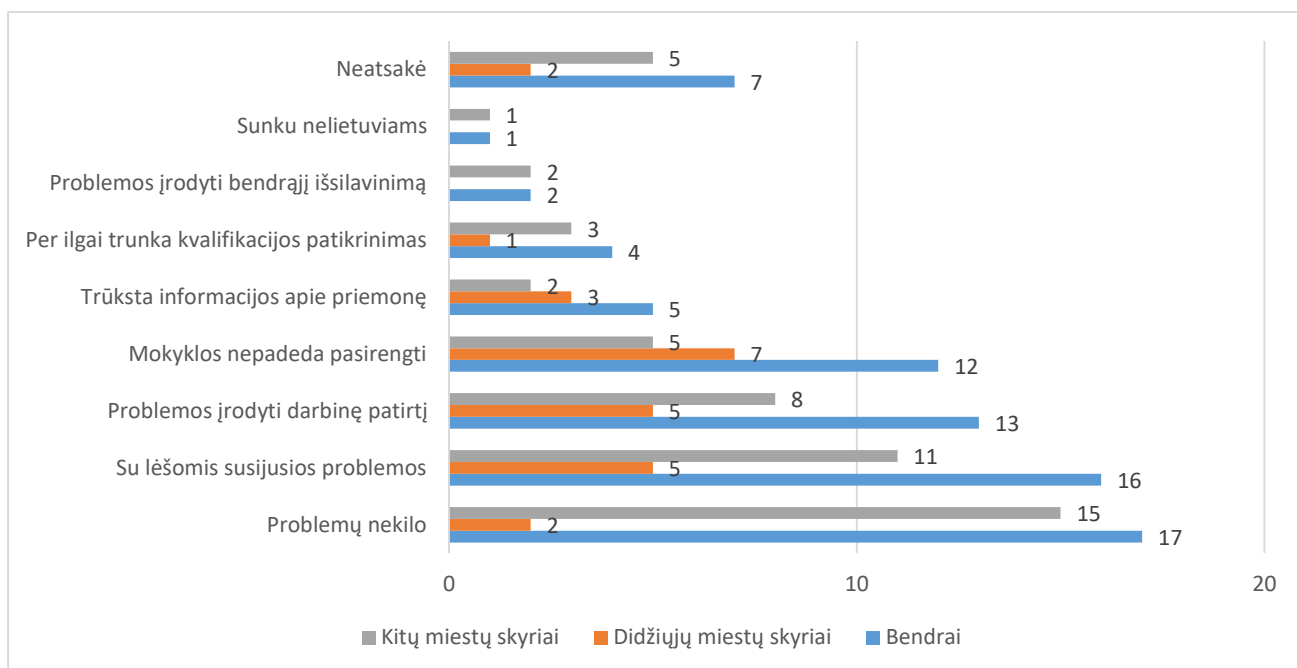
Toliau respondentų klausta, kokių problemų kyla teritorinių UT skyrių darbuotojams (kitais kalbant, patiems respondentams) dėl kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimo profesinio mokymo įstaigose. Tai buvo atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus. Respondentų dažniausiai nurodyta problema – bendradarbiavimo su profesinio mokymo įstaiga problemos (įstaiga ilgai negrąžina dokumento apie priemonės vykdymą; asmens kompetencijos negali būti patvirtintos tada, kai kyla poreikis, o reikia laukti, kol susiformuos asmenų grupė; įstaiga tvirtina, kad, norint patvirtinti kompetenciją, asmuo dar turi papildomai pasimokyti; skirtingose mokymo įstaigose yra skirtinga kompetencijų patvirtinimo tvarka ir trukmė; mokymo įstaigos neinformuoja UT apie savo tvarkas bei pasikeitimus tose tvarkose) bei kad nėra aišku, kuriuos asmenis būtų galima siųsti į profesinio mokymo įstaigas patvirtinti savo kompetencijų (pvz., dėl to, kad nėra prieigos prie užsienio valstybių Sodros duomenų bazių) (2 pav.). Pažymėtina, kad, bendrai imant, net 23 respondentai nurodė, jog apskritai jokių problemų nekilo, o 6 respondentai į šį klausimą neatsakė. Abiem atvejais didžioji tokių neatsakiusių respondentų dalis atstovauja mažesniuose šalies miestuose veikiančius teritorinius UT skyrius. Galima manyti, kad problemų paprastai nekyla skyriams, kurių darbuotojai dėl įvairių priežasčių dar menkai susidūrė su kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimu. Lygiai taip pat galima paaiškinti atvejį, kai respondentas imasi atsakinėti į anketos klausimus, bet, atsakydamas apie jam kylančias problemas, neįrašo apskritai jokio atsakymo. Tarp kitų respondentų atsakymų reikšmingas ir respondentų nurodymas, jog jiems lieka neaiškūs pačių profesinio mokymo įstaigų reikalavimai kompetenciją besitvirtinantiems asmenims (pvz., kokį privalo turėti bendrąjį išsilavinimą, ar būtinai tik vidurinį; kokius privalo turėti savo praktinio patyrimo įrodymus).

2 pav. Teritorinių UT skyrių darbuotojams kylančios problemos dėl neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo profesinio mokymo įstaigose (respondentų skaičius)

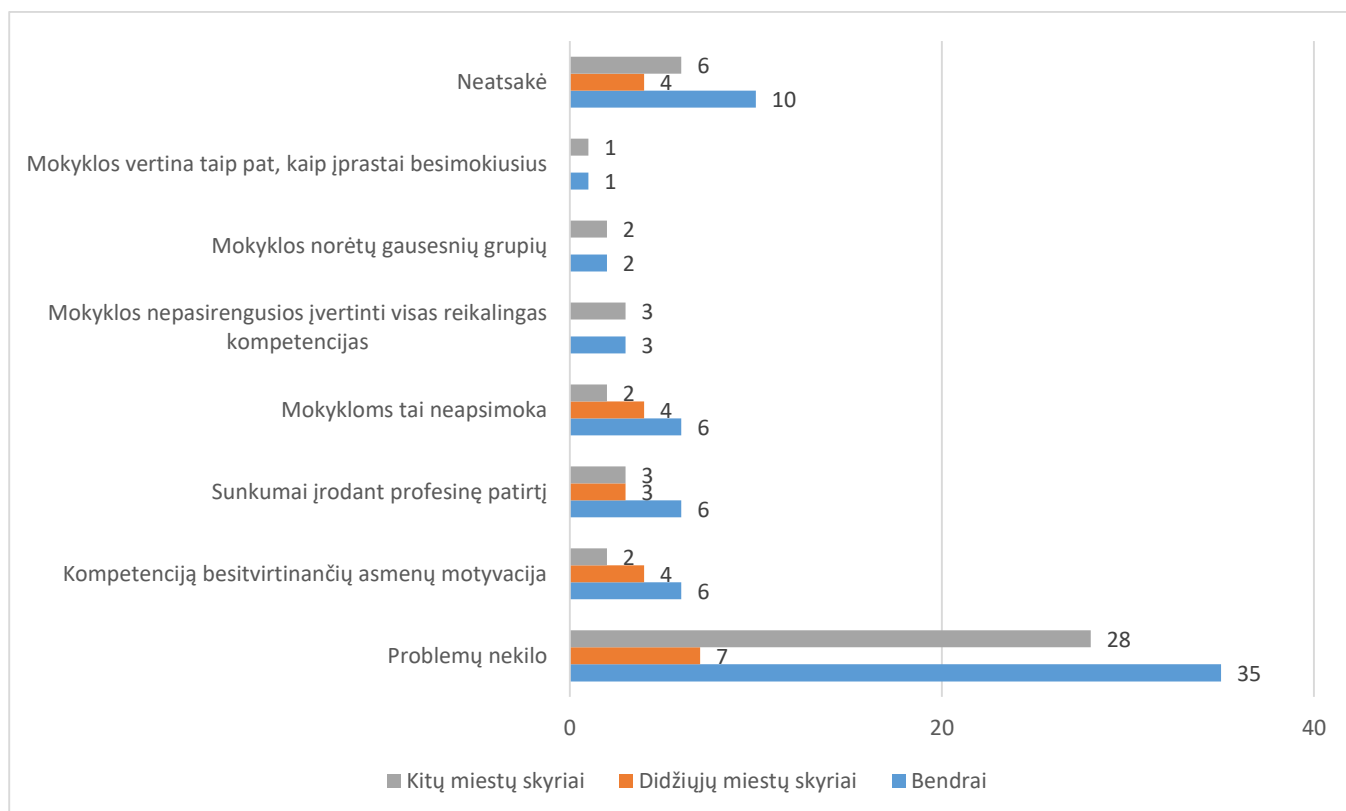
Respondentams buvo užduotas klausimas, kokių problemų kyla į profesinio mokymo įstaigas nukreipiamiems darbo ieškantiems asmenims dėl kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimo. Galima manyti, kad respondentai tiesiogiai dirba su tokiais asmenimis, taigi, irgi turi gerai žinoti tikrąją padėtį. Tai buvo atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus. Dažniausiai nurodyti atsakymai – su darbo ieškantiems asmenimis skiriamomis lėšomis susijusios problemos (jiems nėra kompensuojamos kelionės išlaidos, stabdomas NSDI), jiems sunku įrodyti turimą darbinę patirtį (taip pat ir patirtį užsienyje) bei kad tokiems asmenims kyla problemų profesinio mokymo įstaigoje, besirengiant turimų kompetencijų ar kvalifikacijų patikrinimui (prieš kompetencijų patikrinimą jie nori pasimokyti, bet tai ne visada įmanoma; ne visada gauna medžiagos pasirengti kompetencijų patikrinimui; per sunku savarankiškai pasirengti kompetencijų patikrinimui). Pažymėtina, kad pagal nurodymo dažnumą skiriasi respondentų iš didžiųjų šalies miestų ir respondentų iš kitų Lietuvos miestų atsakymai – svarbiausia respondentų iš didžiųjų šalies miestų nurodyta problema – profesinio mokymo įstaigos menkai padeda atsiųstiems asmenims pasirengti kompetencijų patikrinimui, kuri bendrame nurodytų problemų sąrašė pagal nurodymų dažnumą tėra tik trečioje vietoje. Respondentai, nurodę, kad į profesinio mokymo įstaigas nukreipiamiems asmenims apskritai nekyla problemų bei neatsakę į šį klausimą dažniausiai atstovavo mažesniuose šalies miestuose veikiančius teritorinius UT skyrius.

3 pav. Į mokymo įstaigas nukreipiamiems asmenims kylančios problemos dėl neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo profesinio mokymo įstaigose (respondentų skaičius)

Teritorinių UT skyrių darbuotojų apklausa baigta užduodant jiems klausimą, kokių problemų, respondentų vertinimu, kyla profesinio mokymo įstaigoms dėl kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimo šiose profesinio mokymo įstaigose. Informaciją apie profesinio mokymo įstaigose kylančias problemas respondentai galėjo rinkti dviem būdais: tiek bendraudami su pačių profesinio mokymo įstaigų atstovais, tiek bendraudami į šias įstaigas nukreiptais darbo ieškančiais asmenimis. Tai buvo atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus. Dažniausiai nurodyti atsakymai – kyla problemų dėl kompetencijas besitvirtinančių asmenų (šie asmenys nusprendžia nebedalyvauti procese, nemoka savarankiškai pasirengti egzaminui, jiems trūksta teorinių žinių); sunkumai, asmenims renkant jų profesinę patirtį patvirtinančius dokumentus ir kad profesinio mokymo įstaigoms tai paprasčiausiai neapsimoka (skiriama per mažai lėšų kompetencijų patikrinimui) (4 pav.). Būtina pažymėti, kad, bendrai imant, net 35 respondentai (daugiau nei pusė!) nurodė, kad profesinio mokymo įstaigoms nekyla jokių problemų, o net 10 respondentų į šį klausimą neatsakė. Didžioji tokių respondentų dalis atstovauja mažesniuose šalies miestuose veikiančius teritorinius UT skyrius. Tokia situacija rodo, kad didžioji dalis teritorinių UT skyrių nėra užmezgusi tikrai glaudžių nuolatinių ryšių su profesinio mokymo įstaigomis, kuriose patvirtinamos asmenų neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytos kompetencijos ir tai, ko gero būdinga, tiek didžiuosiuose šalies miestuose, tiek ir mažesniuose miestuose veikiantiems teritoriniams UT skyriams.

4 pav. Profesinio mokymo įstaigoms kylančios problemos dėl neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo šiose profesinio mokymo įstaigose (respondentų skaičius)

Apibendrinant teritorinių UT skyrių atstovų apklausos rezultatus galima teigti, kad praktiškai visi šalyje veikiantys teritoriniai skyriai (bent 66 iš 70) darbo ieškantiems asmenims bando siūlyti galimybę patvirtinti darbo rinkai aktualias jų turimas neformaliojo švietimo arba savišvietos būdu įgytas kompetencijas. Analizuojant į atvirus anketos klausimus neatsakiusių respondentų ir respondentų, nurodžiusių atsakymą „problemų nekilo“ pasiskirstymą, galima manyti, kad daugiau neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų ir kvalifikacijų patvirtinimu užsiimama didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Taip pat galima manyti, kad labai dažnai tarp teritorinių UT skyrių ir profesinio mokymo įstaigų, Užimtumo tarnyboje registruotų kaip kvalifikacijos ar kompetencijos patvirtinimo paslaugos teikėjų, nėra susiformavę stiprūs bendradarbiavimo santykiai, todėl teritorinių UT skyrių atstovai negali pasiūlyti darbo ieškantiems asmenims realius jų poreikius atitinkančių paslaugų, ir ne visada gerai žino profesinio mokymo įstaigų galimybes. Apklausos rezultatai parodė, kad dar galima tobulinti pačią darbo ieškančių asmenų siuntimo pasitvirtinti turimą kompetenciją tvarką, kuri leistų geriau motyvuoti darbo ieškančių asmenį.

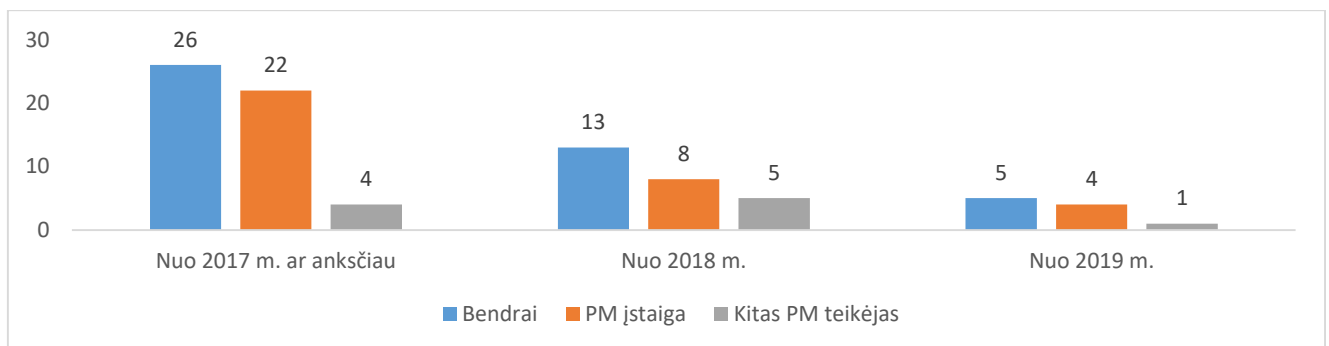
Profesinio mokymo teikėjų apklausa

Profesinio mokymo įstaigoms, Užimtumo tarnyboje registruotoms kaip kompetencijų pripažinimo paslaugą teikiantys tiekėjai, buvo pateikta 23 klausimų anketa. Šioje anketoje, atsižvelgiant į 2012 m. gruodžio 20 d. Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijoje dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo nustatytus neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo etapus ir siūlomą viso proceso vykdymą, buvo bandoma aiškintis svarbiausius Lietuvoje besiformuojančio kompetencijų pripažinimo proceso bruožus.

Anketos pradžioje domėtasi, kiek kandidatų profesinio mokymo teikėjas iš viso priėmė pasitvirtinti kompetencijas 2017 ir 2018 m. (apie 2019 m. rezultatus neklausta, nes lauko tyrimo metu dar nebuvo pasibaigę kalendoriniai metai), kiek iš jų tais pačiais metais buvo atsiųsta teritorinių užimtumo tarnybos skyrių bei kiek asmenų iš viso pasitvirtino savo kompetencijas. Iš šių duomenų buvo suformuoti trys apibendrinantys kintamieji, šioje ataskaitoje naudoti kaip klausimai filtrai.

Pirmas šių kintamųjų – kompetencijų patvirtinimo paslaugos teikimo stažas. Paaiškėjo, kad didžioji dalis mokymo įstaigų, kurių atstovai pateikė atsakymus, neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo paslaugą teikia jau seniai, bent nuo 2017 m. Tarp didžiausią šios paslaugos teikimo patyrimą turinčių profesinio mokymo teikėjų daugiau yra profesinio mokymo įstaigų (5 pav.).

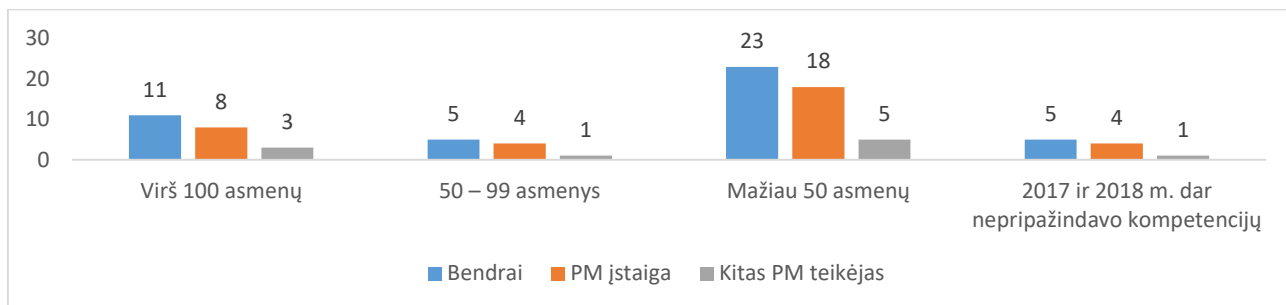
5 pav. Profesinio mokymo teikėjo teikiamos kompetencijų patvirtinimo paslaugos trukmė (respondentų skaičius)

Antras iš šių kintamųjų – nuo 2017 m. besikreipusių patvirtinti įgytą kompetenciją asmenų (kandidatų) skaičius. Akivaizdu, kad kuo daugiau asmenų kreipėsi į profesinio mokymo teikėją norėdami pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytą kompetenciją, tuo svarbesnis tokių mokymo įstaigų atstovų patyrimas ir pastebėjimai. Į ketvirtadalį visų respondentų atstovaujamų mokymo įstaigų nuo 2017 m. kreipėsi virš 100 asmenų, kita vertus, didžioji dalis mokymo įstaigų didesnio patyrimo pripažinti įgytas kompetencijas dar neturi. Maždaug pusės į klausimus atsakiusių įstaigų atstovai nurodė, kad į juos dėl kompetencijų pripažinimo kreipėsi mažiau 50 asmenų (6 pav.). Visais atvejais profesinio mokymo įstaigos ir kiti profesinio mokymo teikėjai pasiskirsto maždaug tolygiai. Toliau ataskaitoje paprastumo

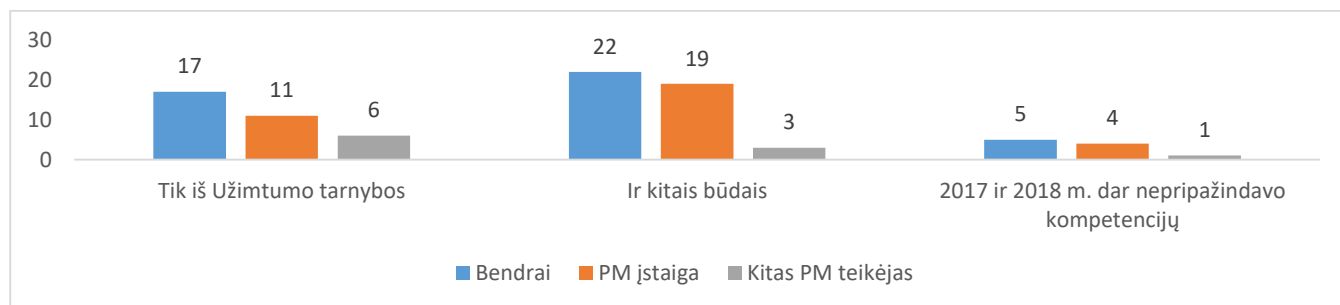
dėlei įstaigas pagal aptarnautų asmenų skaičių dalinsime į dvi dalis: kai buvo aptarnauta daugiau 50 asmenų ir kai buvo aptarnauta mažiau 50 asmenų.

6 pav. Į profesinio mokymo teikėją nuo 2017 m. dėl kompetencijų patvirtinimo besikreipusių asmenų skaičius (respondentų skaičius)

Trečiu apibendrinančiu kintamuoju tapo kintamasis, rodantis asmenų, kuriems mokymo įstaigoje patvirtinamos įgytos kompetencijos, pritraukimo būdas: ar juos atsiunčia vien tik teritoriniai Užimtumo tarnybos skyriai, ar mokymo įstaigos naudoja ir kitokius būdus tokiems savo klientams pritraukti. Paaiškėjo, kad profesinio mokymo teikėjai pagal šį požymį dalinasi maždaug tolygiai, tiesa, profesinio mokymo įstaigos dažniau šalia teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių siųstų asmenų ieško ir kitų galimybių pritraukti potencialius klientus, o kiti profesinio mokymo teikėjai dažniau orientuoti vien tik į iš Užimtumo tarnybos atsiųstų asmenų aptarnavimą (7 pav.).

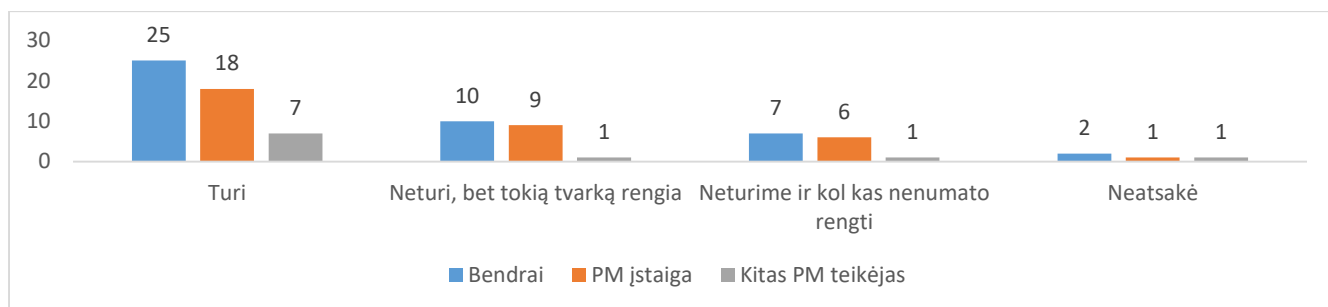
7 pav. Profesinio mokymo teikėjai pagal būdą pritraukti asmenis jų kompetencijų patvirtinimui (respondentų skaičius)

Situacijos profesinio mokymo teikėjo įstaigoje aiškinimasis pradėtas klausimu, ar respondento atstovaujama įstaiga turi kokią nors pasirengtą ir patvirtintą vidaus tvarką, reglamentuojančią neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo eigą mokymo įstaigoje. Tai – principinis klausimas, nes parengta ir įstaigos vadovo patvirtinta tvarka, viena vertus, rodo, kad toje įstaigoje tokia kompetencijų patvirtinimo tvarka yra kasdienis ir įprastas procesas, kita vertus, parengta (parašyta) tvarka, skirtingai nei žodiniai mokymo įstaigos vadovų ar pedagogų susitarimai, nustato viešus, aiškius ir, esant poreikiui, apskundžiamus procedūrinius veiksmus. Prisiminus teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių atstovų skundus, jog jiems dažnai nežinoma kompetencijų patvirtinimo mokymo

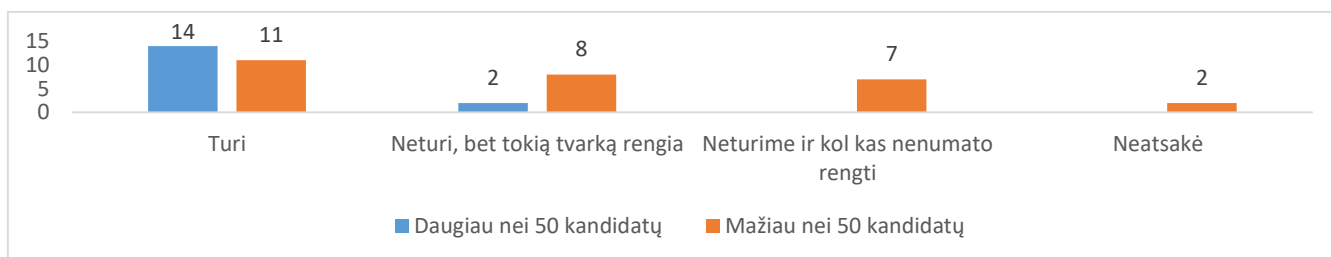
įstaigose tvarka, galima manyti, kad lengviausias būdas su tokia tvarka susipažinti – ją perskaityti, jei tokia tvarka yra patvirtinta ir viešai paskelbta. Apklausos rezultatai rodo, kad daugiau nei pusė respondentų atstovaujamų mokymo įstaigų turi pasirengusias ir patvirtintusias kompetencijų patvirtinimo tvarką, o dar ketvirtadalis įstaigų tokias vidaus tvarkas, pasak respondentų, tik rengia (8 pav.). Kiti profesinio mokymo teikėjai tokią patvirtintą vidaus tvarką teigia pasirengę dažniau, nei profesinio mokymo įstaigos.

8 pav. Parengtos ir patvirtintos kompetencijų patvirtinimo tvarkos turėjimas mokymo įstaigoje (respondentų skaičius)

Nedidelis respondentų skaičius neleidžia atlikti gilesnių koreliacijų, bet galima stebėti vieną patikimą statistiškai reikšmingą ryšį – daugiau kandidatų patvirtinti įgytas kompetencijas turėję profesinio mokymo teikėjai statistiškai reikšmingai dažniau nurodė turintys savo mokymo įstaigoje parengtą kompetencijų patvirtinimo tvarką (9 pav.).

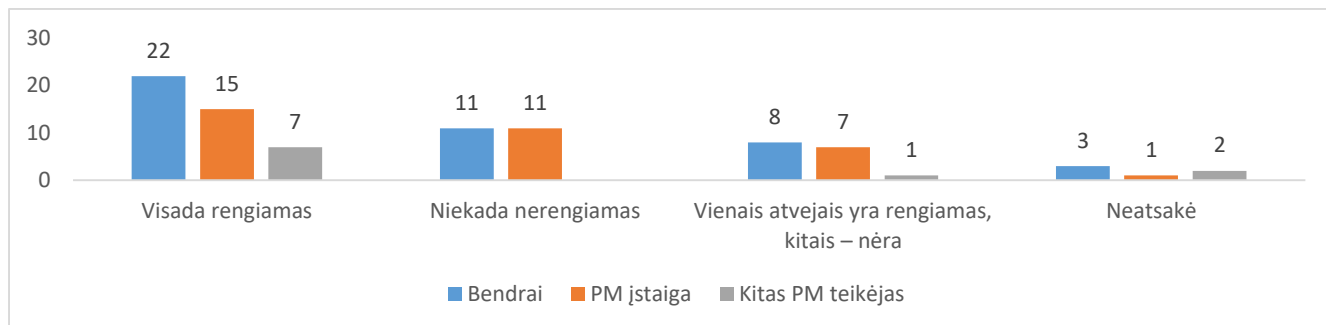
9 pav. Parengtos ir patvirtintos kompetencijų patvirtinimo tvarkos turėjimas mokymo įstaigoje pagal besikreipusių asmenų skaičių (respondentų skaičius)

Svarbus gero pasirengimo kompetencijų patvirtinimui etapas, į kurį dėmesį atkreipia europiniai dokumentai, yra asmens kompetencijų portfolio parengimas. Tokį portfolio turėtų parengti kvalifikacijas norintis patvirtinti asmuo bendradarbiaudamas su jam paskirtu konsultantu. Teoriškai tokie konsultantai turėtų dirbti profesinio mokymo įstaigoje. Taigi, respondentų klausta, ar jų mokymo įstaigoje kokio nors forma yra rengiamas asmens, norinčio patvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, įgytų kompetencijų portfolio. Surinkti duomenys rodo, kad pusėje respondentų atstovaujamų mokymo įstaigų prieš asmeniui bandant patvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, visada parengiamas to asmens portfolio, kita vertus – ketvirtadalyje

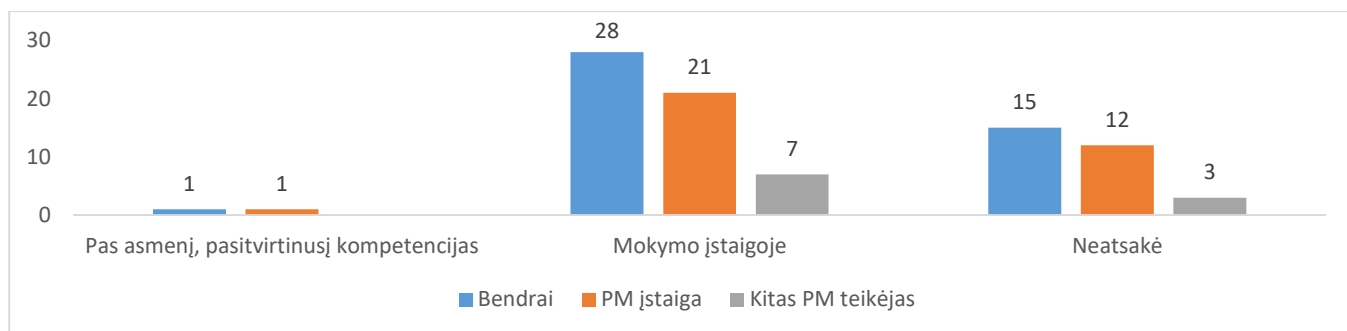
respondentų atstovaujamų įstaigų (visos jos – profesinio mokymo įstaigos) toks portfolio niekada nėra rengiamas (10 pav.).

10 pav. Portfolio rengimas profesinio mokymo teikėjo įstaigoje (respondentų skaičius)

Jeigu jau mokymo įstaigoje, kompetenciją pasitvirtinti norinčiam asmeniui bendradarbiaujant su tos mokymo įstaigos atstovu, parengiamas portfolio, kyla klausimas, kur šis portfolio saugomas. Europos neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo gairėse aiškiai nurodoma, kad kompetencijos ar kvalifikacijos patvirtinimo rezultatai turi būti išimtinė kandidato nuosavybė⁴. Iš respondentų atsakymų paaiškėjo, kad tik viena mokymo įstaiga portfolio atiduoda saugoti kandidatui, kiti respondentai nurodė, kad, jei toks portfolio parengiamas, jis saugomas mokymo įstaigoje, o kandidatas geriausiu atveju gauna portfolio dublikatą (pav.).

11 pav. Parengto kandidato portfolio saugojimo vieta (respondentų skaičius)

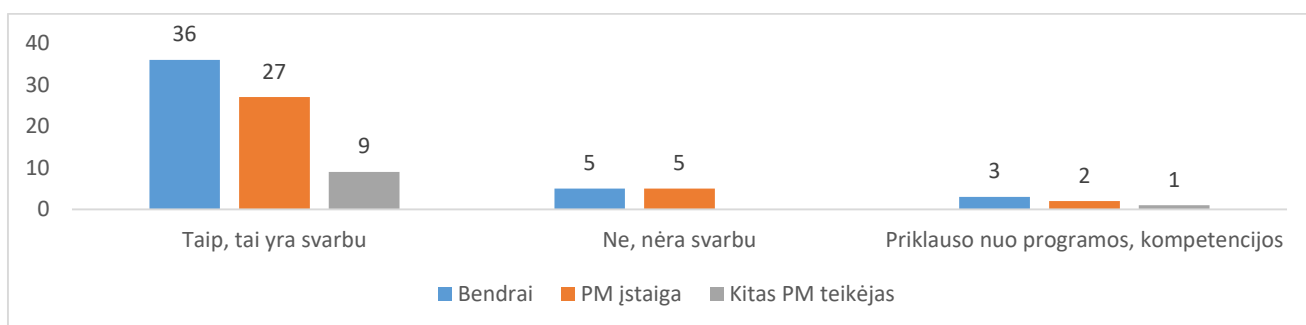

Rengiant kandidato pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas portfolio, vienu svarbiausių praktinio patyrimo turėjimo įrodymu Lietuvos profesinį mokymą teikiančiose mokymo įstaigose yra konkrečios veiklos trukmė. Dažniausiai dar kandidatui pirmą kartą bendraujant su teritorinio Užimtumo tarnybos skyriaus konsultantu jau bandoma nacionalinėje Sodros bazėje aiškintis, ar kandidatas gali pateikti atitinkamo pobūdžio formalių savo praktinės veiklos stažo įrodymų. Buvo svarbu aiškintis, ar profesinio mokymo teikėjo darbuotojams tokie profesinio patyrimo įrodymai irgi yra svarbūs. Analizuojant surinktus duomenis paaiškėjo, kad darbo stažo kriterijus yra labai svarbus ir jis dažniau

⁴ Plg. https://www.kpmmpc.lt/kpmmpc/wp-content/uploads/2018/10/Europ_neform_mok_savi%E2%94%BC%C4%AAv_rezult_patvirt-gaires_su_vir%E2%94%BC%C4%AAeliu.pdf, psl. 20

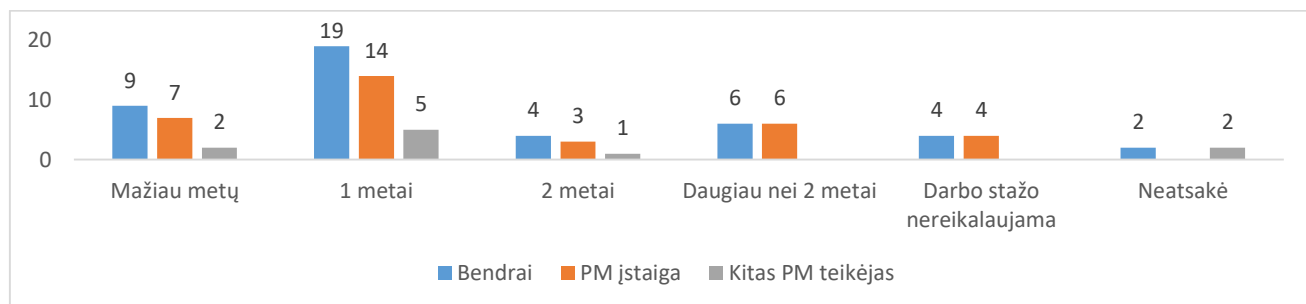
svarbus kitų profesinio mokymo teikėjų įstaigose (12 pav.). Kita vertus, kai kada, paprastai profesinio mokymo įstaigose, norint kandidatams pasitvirtinti įgytą kompetenciją ar kvalifikaciją, nereikalaujama formalių darbo stažo įrodymų, o apsiribojama neformaliais turimos kompetencijos ar kvalifikacijos įrodymais, pvz., savo rankomis pagamintų gaminių fotografijomis, darbdavių rekomendaciniais laiškais ir pan.

12 pav. Darbo stažo kriterijaus svarba apsisprendžiant, ar kandidatui bus leista pasitvirtinti įgytą kompetenciją (respondentų skaičius)

Jeigu formalaus darbo pagal siekiamą pasitvirtinti kompetenciją stažo kriterijus toks svarbus, respondentų klausta, kokios trukmės turi būti šis įrodytas kandidato darbo stažas, kad respondento atstovaujama mokymo įstaiga pradėtų veiksmus siekiant patvirtinti galbūt kandidato turimą kompetenciją. Paaiškėjo, kad profesinio mokymo įstaigos šį klausimą irgi sprendžia skirtingai – maždaug pusėje respondentų atstovaujamų profesinio mokymo įstaigų reikalaujama minimali darbo stažo trukmė yra vieneri metai, nors kitose mokymo įstaigose ji gali būti ir trumpesnė nei metai, arba netgi ilgesnė nei dveji metai (13 pav.). Gali būti, kad konkretaus iš kandidatų reikalaujamo darbo stažo trukmė priklauso ir nuo jų norimos pasitvirtinti kvalifikacijos. Bet kokių atveju, nacionaliniu mastu šiuo klausimu nėra priimta jokių bendrų susitarimų.

13 pav. Minimalaus darbo stažo trukmė apsisprendžiant, ar kandidatui bus leista pasitvirtinti įgytą kompetenciją (respondentų skaičius)

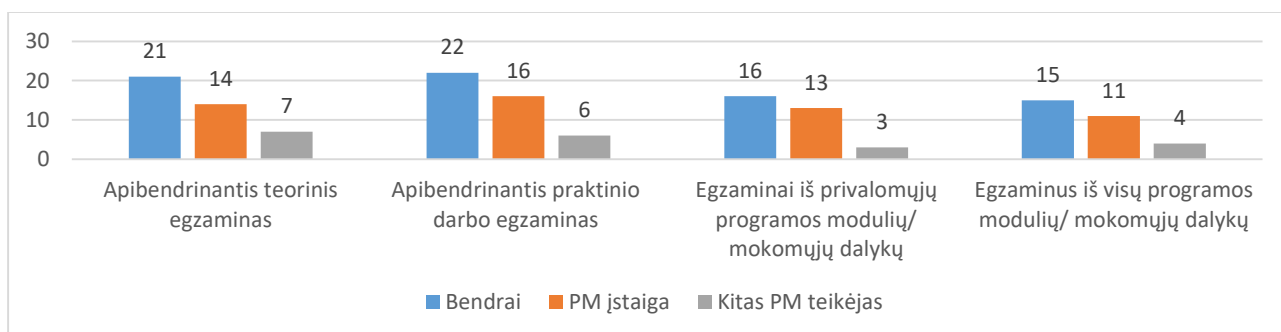

Kaip žinia, Europos neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo gairėse nustatoma tokia kompetencijų ar kvalifikacijos patvirtinimo tvarka:

- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų nustatymas;
- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų dokumentavimas;
- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų vertinimas;
- Asmens neformaliojo mokymosi ir savišvietos vertinimo rezultatų sertifikavimas.

Kitaip kalbant, profesinio mokymo ar kitoje įstaigoje konsultantui bendradarbiaujant su kandidatu (pokalbio metu) pradžioje turėtų būti išsiaiškinama ar kandidatas iš tiesų turi įgijęs būtinų kompetencijų, po to rengiamas šio kandidato portfolio ir pateikiami jo galbūt turimos kompetencijų įrodymai. Remiantis tais įrodymais kandidatui yra leidžiama dalyvauti praktiniame jo kompetencijų vertinime (egzamine, išbandyme) ir remiantis to vertinimo rezultatais, kandidatui išduodamas arba neišduodamas jo įrodytas kompetencijas patvirtinantis liudijimas. Lietuvoje nusistovėjo praktika kad profesinio mokymo įstaigose neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų vertinimas vykdomas leidžiant kandidatui dalyvauti kvalifikaciniuose egzaminuose ir, juos sėkmingai išlaikius, kandidatui išduodamas turimą kvalifikaciją patvirtinantis dokumentas. Autoriui lankantis keturiose darbo rinkos mokymo centruose paaiškėjo, kad šiose profesinio mokymo įstaigose apsidraudžiant (šito europiniai dokumentai nereikalauja!) organizuojamas dar vienas, išankstinis kandidato vertinimas. Galimos kelios tokio vertinimo formos: kandidatas gali laikyti apibendrinančius teorijos ir praktikos egzaminus, kandidatas gali laikyti egzaminus iš privalomų programos modulių (dalykų) arba egzaminus iš visų programos modulių (dalykų), kaip tai daro įprastu būdu toje profesinio mokymo įstaigoje besimokę mokiniai. Tik tada, jei toks mokymo įstaigos nustatytas egzaminas sėkmingai išlaikomas, kandidatui leidžiama laikyti kvalifikacinį valstybės pripažįstamą egzaminą ir, jį sėkmingai išlaikius, gauti valstybės pripažįstamą kvalifikaciją patvirtinantį sertifikatą. Apklausos metu domėtasi, ar tokius tarpinius egzaminus organizuoja respondentų atstovaujamos mokymo įstaigos. Paaiškėjo, kad jose visose tarpiniai egzaminai organizuojami, kai kada toje pačioje mokymo įstaigoje pasirenkami įvairūs sprendimai, o dažniausiai organizuojami apibendrinantys teoriniai ir praktiniai egzaminai (14 pav.).

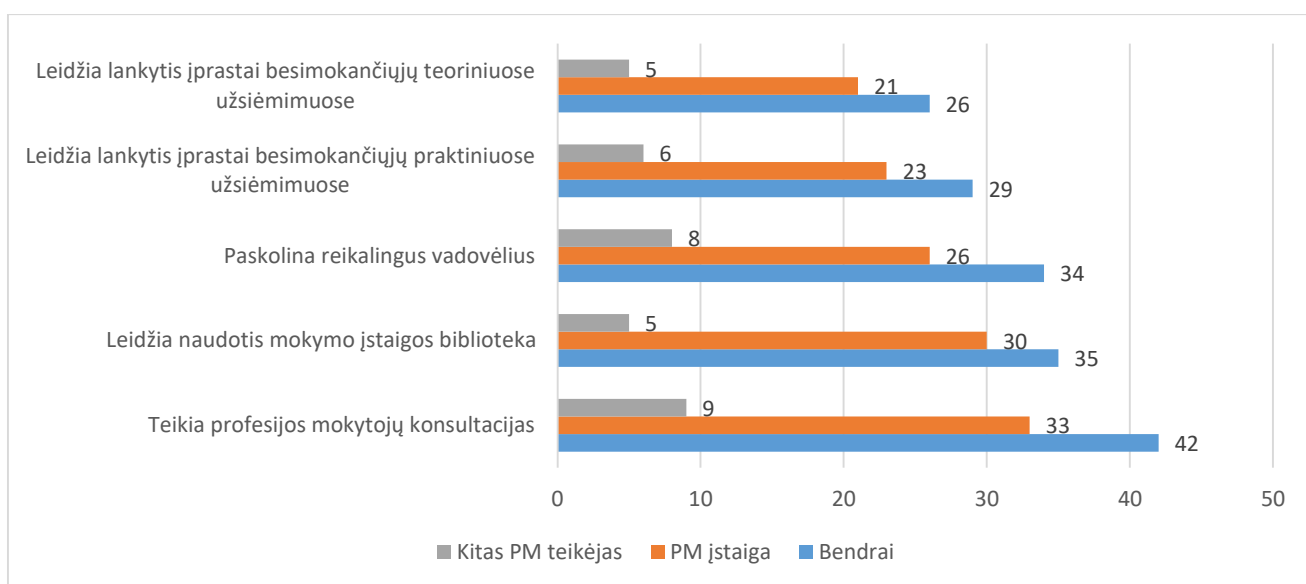
14 pav. Kandidato kompetencijų patikrinimo būdas prieš leidžiant jam laikyti oficialų kvalifikacinį egzaminą (respondentų skaičius)

Respondentų klausta, ar jie tokiam tarpiniam egzaminui naudoja ir kitokius išbandymus. 7 respondentai nurodė pokalbį (pvz., su profesijos mokytoju), 5 respondentai – apibendrinančius testus, o 4 respondentai – profesijos mokytojų skirtų praktinių užduočių vykdymą. Iš pirminės 4 darbo rinkos centrų apklausos autoriui yra žinoma, kad šių tarpinių išbandymų rezultatai irgi patenka į kandidato portfolio.

Lietuvos profesinio mokymo įstaigos paprastai suteikia galimybę kandidatui pasirengti šiam tarpiniam kompetencijų patikrinimui. Kadangi kandidatas paprastai norimas patikrinti kompetencijas įgijo per praktinę, dažnai nesisteminę veiklą, toks pasirengimas, pavyzdžiui, turėtų padėti sumažinti spragas jo žiniose bei papildyti teorinių žinių bagažą. Respondentų klausta, kaip profesinio mokymo įstaigos padeda kandidatui rengtis jo kompetencijų patikrinimui. Paaikškėjo, kad profesinio mokymo teikėjai siūlo kandidatams pakankamai plačias galimybes pasitobulinti prieš patikrinant savo kompetencijas. Tarp dažniausiai siūlomų profesinio mokymo teikėjų paslaugų – profesijos mokytojų konsultacijos, galimybė naudotis mokymo įstaigos bibliotekos paslaugomis ir galimybė gauti reikalingus vadovėlius (15 pav.).

15 pav. Profesinio mokymo teikėjų siūlomos kandidatui pasirengimo kompetencijų patikrinimui formos (respondentų skaičius).

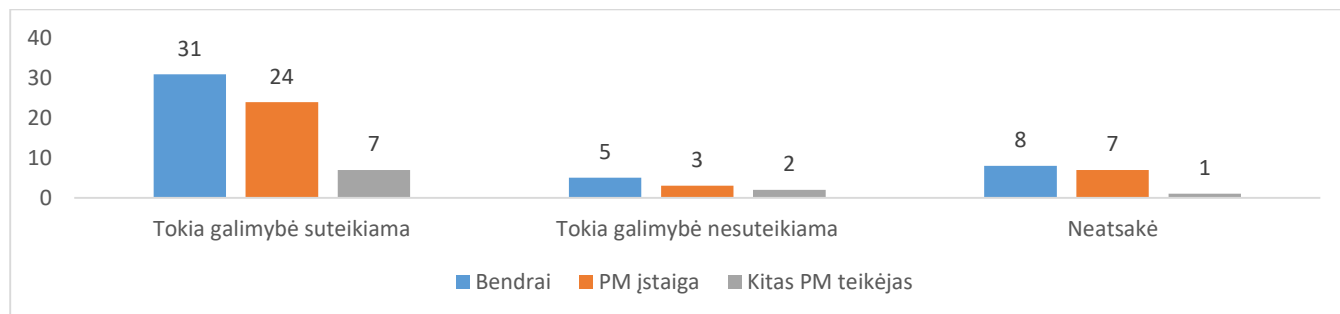

Respondentų taip pat klausta, kokiais kitais būdais jų atstovaujamose mokymo įstaigose kandidatai gali rengtis kompetencijų patikrinimui. Tarp respondentų nurodytų atsakymų – bandomasis praktinis darbas ir jo aptarimas su profesijos mokytojais (4 respondentai) ir brėžinių skaitymo konsultacija (1 respondentas).

Dar vienas kandidato pasirengimo laikyti kvalifikacinį egzaminą apibūdinantis aspektas – jei jis neišlaiko profesinio mokymo įstaigos organizuoto tarpinio kompetencijų patikrinimo, ar jam suteikiama galimybė, papildomai pasirengus, dar kartą tikrintis turimas kompetencijas. Surinkti duomenys iš mokymo įstaigų parodė, kad maždaug trijuose ketvirtadaliuose jų yra suteikiama galimybė kandidatui pakartoti neišlaikytą tarpinį mokymo įstaigos organizuotą egzaminą (16 pav.). Iš pirminės 4 darbo rinkos centrų apklausos

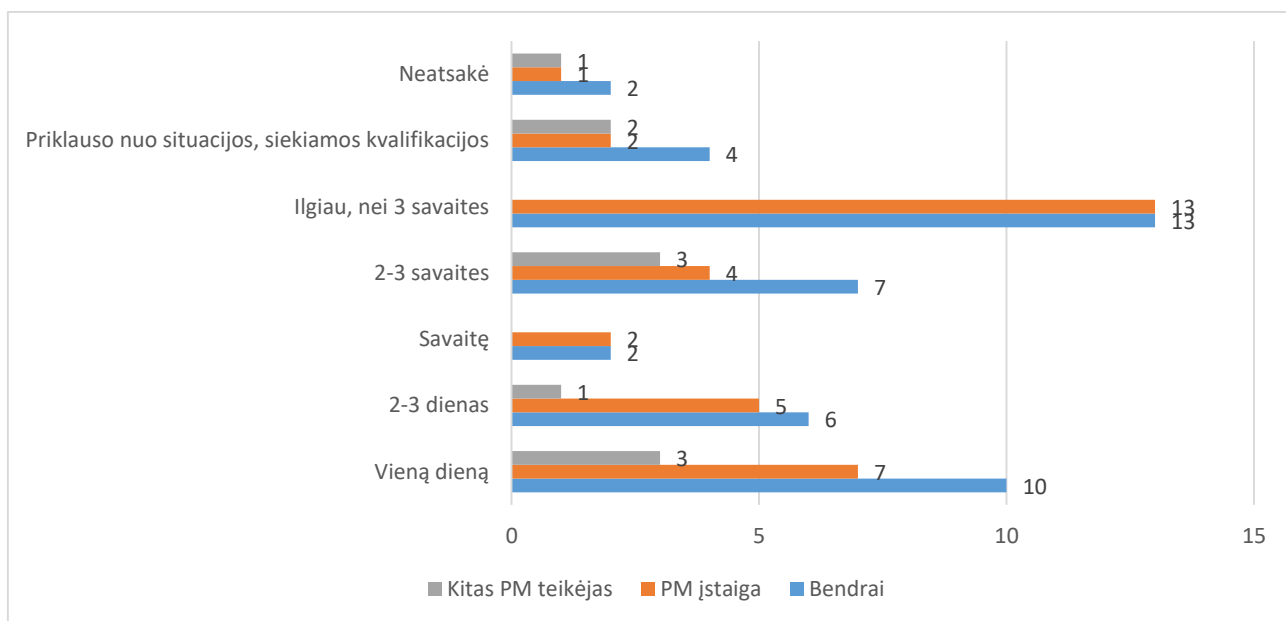
autoriui yra žinoma, kad bent jau šiose mokymo įstaigose iš Užimtumo tarnybos atsiųsti kandidatai tokiais atvejais už tokį pakartotinį patikrinimą papildomo užmokesčio nemoka.

16 pav. Galimybė kandidatui pakartoti neišlaikytą tarpinį mokymo įstaigos organizuotą egzaminą (respondentų skaičius)

Pirminė 4 darbo rinkos mokymo centrų veiklos analizė parodė, kad juose nevienodai ilgai trunka iš Užimtumo tarnybos atsiųstų kandidatų pasirengimas laikyti kvalifikacinį egzaminą. Kaip jau matyti iš respondentų atsakymų į ankstesnius anketos klausimus, kandidato pasirengimo laikyti kvalifikacinį egzaminą trukmė tikrai priklauso ir nuo konkrečioje mokymo įstaigoje nusistovėjusios kandidato kompetencijų patikrinimo tvarkos (kuo daugiau kompetencijų patikrinimo procedūrų, tuo ilgiau trunka visas kompetencijų patikrinimas) bei nuo papildomų paslaugų apimtys, kurias kandidatui pasiūlo profesinio mokymo įstaiga (kuo daugiau papildomų paslaugų – galimybė naudotis mokymo įstaigos biblioteka, galimybė lankytis įprastu būdu besimokančių asmenų užsiėmimuose ir pan.), tuo ilgiau trunka visas kompetencijų patikrinimas. Kita vertus, pirminės 4 darbo rinkos mokymo centrų veiklos analizės rezultatai rodo, kad ši trukmė gali priklausyti ir nuo konkrečiame teritoriniame Užimtumo tarnybos skyriuje ar konkrečioje profesinio mokymo įstaigoje susiformavusios tvarkos (kiek laiko duodama tokiam patikrinimui) bei nuo asmeninių kandidato nuostatų bei gyvenimo aplinkybių (pvz., jei kandidatas gyvena kitame mieste, nei įsikūrusi mokymo įstaiga ir į šią mokymo įstaigą jam reikia važinėti, jis paprastai stengiasi kuo greičiau užbaigti kompetencijų patikrinimo procesą). Todėl respondentams buvo užduotas klausimas, kiek ilgai šis procesas trunka jų atstovaujamose mokymo įstaigose. Paaiškėjo, kad iš tiesų kompetencijų patikrinimo trukmė profesinio mokymo įstaigose skiriasi. Dažniausiai nurodytas atsakymas – ilgiau nei 3 savaitės, nors pakankamai daug respondentų nurodė, kad šis kompetencijų patikrinimas tetrunka vieną dieną (17 pav.). Galima daryti atsargią išvadą, kad profesinio mokymo įstaigose toks kandidatų kompetencijų patikrinimo procesas trunka ilgiau, nei tada, kai kompetencijų patikrinimą organizuoja kitas profesinio mokymo teikėjas.

17 pav. Vidutinė vieno asmens neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patikrinimo trukmė (respondentų skaičius)

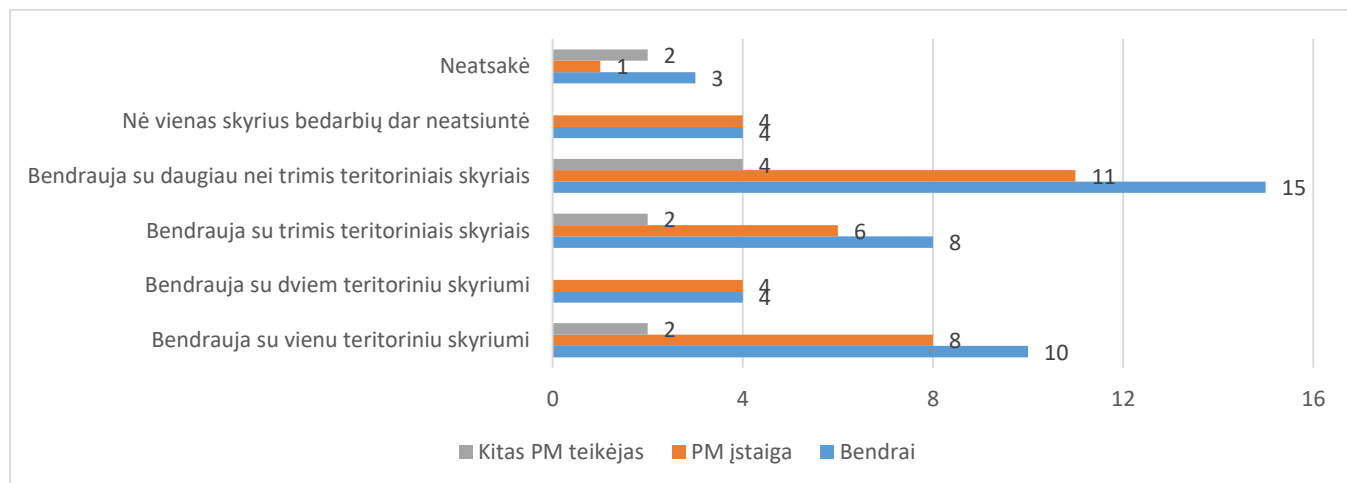

Baigiant kandidatų kompetencijų patikrinimo profesinio mokymo teikėjų įstaigose temą respondentų klausta, ar, organizuodami asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimą bendrai paėmus, jie susiduria su kokiomis nors organizacinėmis, metodinėmis ar kitokiomis problemomis. 20 respondentų nurodė iš esmės su problemomis nesusiduriantys, o 7 respondentai į šį atvirą klausimą neatsakė. Taigi, atrodytų, kad, jei daugiau nei pusė respondentų problemų nevaidina, reiškia, problemų nėra. Tai, kad nekyla problemų, nurodė 16 profesinio mokymo įstaigų ir 4 kitų profesinio mokymo teikėjų atstovai ir, atitinkamai, 7 mokymo įstaigų, į kurias kreipėsi daugiau nei 50 kandidatų ir 13 mokymo įstaigų, į kurias kreipėsi mažiau nei 50 kandidatų, atstovai. Taigi, visais atvejais maždaug pusei kiekvienos grupės atstovų problemų dėl asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo organizavimo iki šiol dar nebuvo iškilę. Dažniausios respondentų nurodytos problemos – jiems norėtusi visoms mokymo įstaigoms vienodo proceso reglamentavimo, kuri patvirtintų ŠMSM (7 respondentai) ir jiems kyla organizacinių viso kompetencijos patvirtinimo proceso planavimo problemų (4 respondentai).

Apklausoje pabaigoje respondentams buvo užduoti keli klausimai apie jų atstovaujamą profesinio mokymo įstaigos bendradarbiavimą su teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais. Visų pirma prašyta nurodyti, su kuriais teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais dėl neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo bendradarbiauja respondento atstovaujama įstaiga. Paaiškėjo, kad mokymo įstaigos bendradarbiauja su skirtingu teritorinių skyrių skaičiumi. Su vienu teritoriniu skyriumi bendradarbiauja tik maždaug ketvirtadalis visų respondentų atstovaujamų mokymo įstaigų, o dažniausiai nurodytas atsakymas – bendradarbiaujama su daugiau nei trijų teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių

darbuotojais (18 pav.). Gilesnė duomenų analizė parodė prognozuojamą tendenciją – su didesniu teritorinių skyrių skaičiumi aiškiai dažniau bendradarbiauja didžiuosiuose Lietuvos miestuose įsikūrusios mokymo įstaigos. Nors, kita vertus, ir Tauragės profesinio rengimo centro atstovas nurodė, kad mokymo įstaiga bendradarbiauja su daugiau nei trijų teritorinių skyrių atstovais.

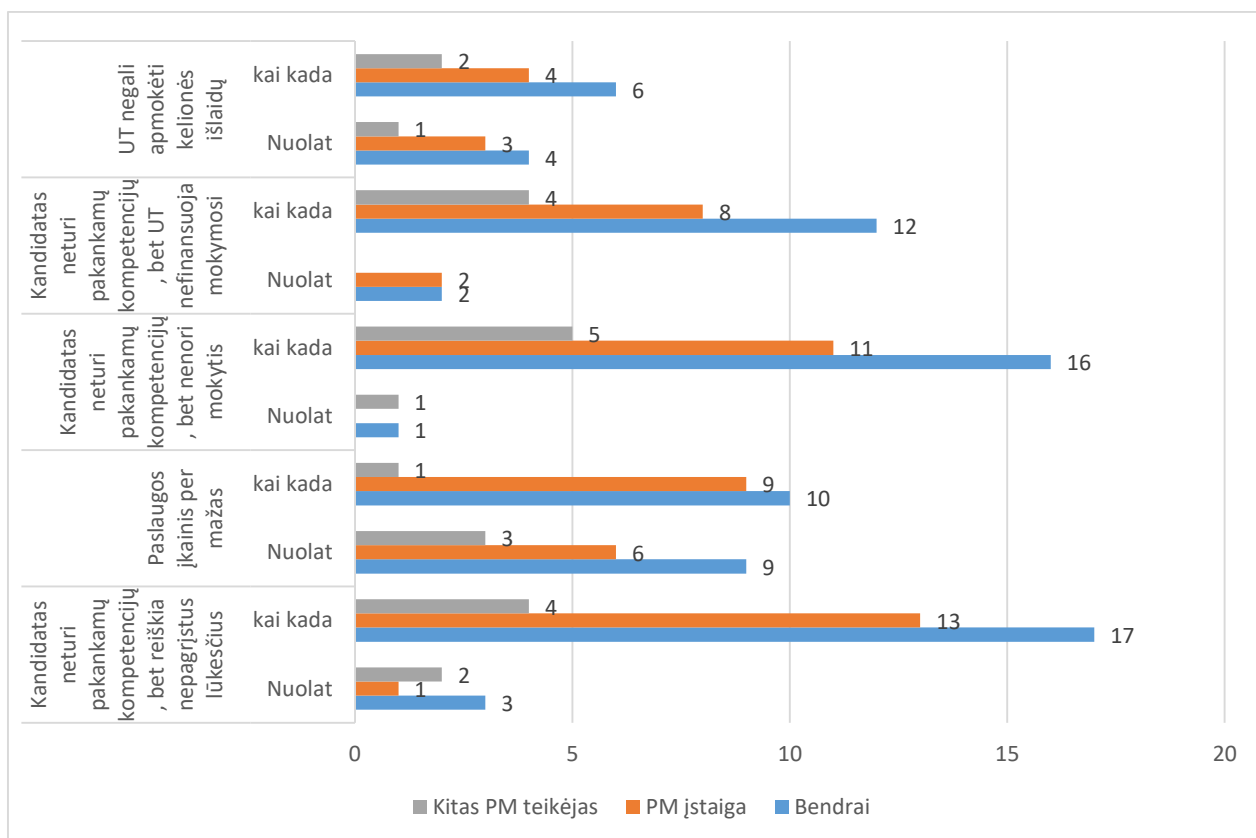
18 pav. Teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių, su kuriais bendradarbiaujama dėl kompetencijų pripažinimo, skaičius (respondentų skaičius)

Respondentų taip pat klausta, kokios problemos kyla jų atstovaujamos mokymo įstaigos bendradarbiaujant su teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių atstovais. Respondentams pasiūlyta įvertinti bendradarbiavimo su teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių darbuotojais sunkumus, kurie buvo nustatyti atliekant pirminius vizitus 4 Lietuvos darbo rinkos mokymo centruose. Iš 19 pav. matyti, kad dažniausiai respondentų įvardinta problema – atsiųstas kandidatas neturi pakankamų kompetencijų, bet reiškia nepagrįstus lūkesčius. Taigi, teritoriniuose Užimtumo tarnybos skyriuose, respondentų vertinimu, ne visada aiškiai nustatoma, ar į profesinio mokymo įstaigą siunčiamas kandidatas tikrai įgijęs pakankamas kompetencijas, kurios jam vėliau leistų deramai išlaikyti kvalifikacinį egzaminą. Gali būti, kad taip atsitinka todėl, jog kandidato portfolio paprastai rengiamas mokymo įstaigoje, taigi, jau po to, kai teritorinis Užimtumo tarnybos skyrius šį kandidatą atsiuntė į mokymo įstaigą.

Kita vertus, dažniausiai nurodyta nuolat mokymo įstaigoms kylanti problema – kompetencijų pripažinimo paslaugos įkainis yra per mažas. Iš respondentų įrašytų atsakymų aiškėja, kad, perėjus prie modulinio mokymo, ši problema dar paaštrėjo, nes mokymo įstaigų pedagogai prieš kandidatui laikant kvalifikacinį egzaminą stengiasi patikrinti kandidato turimus su kiekvienu programos modulių susijusius gebėjimus. Iš 19 pav. taip pat matyti ir teigiama tendencija, kad praktiškai visas vertintas problemas (gal tik išskyrus nepakankamą paslaugos įkainį) respondentai dažniausiai įvertino tik kaip kada kylančias. Taigi, beveik visos problemos nėra sisteminės, jas galima išspręsti.

19 pav. Bendradarbiaujant su teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais mokymo įstaigoms kylančių problemų mastas (respondentų skaičius)

Apibendrinant profesinio mokymo teikėjus atstovaujančių respondentų apklausą galima teikti, kad šie profesinio mokymo teikėjai turi labai nevienodą asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo ir bendradarbiavimo su teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais, tas kompetencijas patvirtinant, patirtį. Galima taip pat teigti, kad dalis profesinio mokymo teikėjų, patvirtindami neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, bendradarbiauja ne tik su teritoriniais UT skyriais, bet ir pritraukia asmenis kitais būdais. Ilgesnį laiką neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimu užsiimančios mokymo įstaigos paprastai turi pasirengusios asmenų įgytų kompetencijų patvirtinimo tvarką ir, atitinkamai, ten jau nusistovėjo kompetencijų patvirtinimo proceso tvarka. Kaip tik ne teritoriniame Užimtumo tarnybos skyriuje, o profesinio mokymo įstaigoje yra rengiamas kandidato portfolio ir yra galutinai nusprendžiama, ar kandidato turimos kompetencijos yra pakankamos, kad jis galėtų laikyti pasirinktą kvalifikacinį egzaminą. Darbo ieškančio asmens atsiuntimas į mokymo įstaigą pasitvirtinti, kaip tam asmeniui atrodo, jau turimas kompetencijas dažnai sukelia nereikalingų aistrų, jei paaiškėja, kad tos asmens turimos kompetencijos iš tiesų yra nepakankamos. Kita vertus, jei portfolio rengiamas mokymo įstaigoje, šios mokymo įstaigos darbuotojai dažnai supranta tą parengtą portfolio ne kaip asmeninę kandidato nuosavybę, o kaip mokymo įstaigos darbuotojų atliktų veiksmų įrodymą, kuris turi būti saugomas

mokymo įstaigos archyve. Toks apsiėjimas su parengtu kandidato portfolio neatitinka Europos neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo gairių reikalavimų. Lietuviška specifika galima laikyti ir jau susiklosčiusią tvarką, kai, prieš laikant valstybės pripažįstamą kvalifikacijos egzaminą, kandidatas atlieka tarpinį žinių ir gebėjimų patikrinimą ir tik po to jam leidžiama arba neleidžiama laikyti valstybės pripažįstamą kvalifikacijos egzaminą. Tokio tarpinio kandidato žinių ir gebėjimų patikrinimo forma ir turinys įvairiuose profesinio mokymo teikėjuose gali iš esmės skirtis. Profesinio mokymo teikėjai nėra susitarę tarpusavyje, nėra sutarę su darbdavių organizacijomis, Užimtumo tarnyba ar Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kokios trukmės kandidato praktinės veiklos patirtį galima laikyti pakankama, kad būtų galima pradėti kalbą apie įgytos kvalifikacijos patvirtinimą, taip pat nėra sutarta, kas gali būti to asmens įgytos kvalifikacijos įrodymu. Šiuo metu kiekviena profesinio mokymo teikimo įstaiga šiuos klausimus sprendžia savarankiškai. Lygiai taip pat kiekviena mokymo įstaiga savarankiškai apsisprendžia, kiek laiko kandidatas rengsis savo kompetencijų patikrinimui ir kokią pagalbą šiame pasirengimo procese jam teiks profesinio mokymo įstaiga. Respondentų nuomone, pagrindinėmis bendradarbiavimo su teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais problemomis yra per dideli atsiųstų darbo ieškančių asmenų lūkesčiai ir nepakankama motyvacija, bei per žemas kompetencijos patvirtinimo paslaugos įkainis.

Apibendrinimai ir rekomendacijos

Teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių ir įvairių profesinio mokymo teikėjų bendradarbiavimas pripažįstant asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas dar yra pakankamai naujas, bet atlikta analizė parodė, kad šiame procese dalyvaujančios įstaigos ir šiose įstaigose dirbantys asmenys sukaupė tam tikrą patyrimą, kurį jau būtina apibendrinti ir įvertinti.

Galima manyti, kad labai dažnai tarp teritorinių UT skyrių ir mokymo įstaigų, Užimtumo tarnyboje registruotų kaip asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo paslaugos teikėjai, nėra susiformavę stiprūs bendradarbiavimo santykiai, todėl teritorinių UT skyrių atstovai ne visada gerai žino profesinio mokymo įstaigų galimybes ir negali pasiūlyti darbo ieškantiems asmenims realius jų poreikius atitinkančių paslaugų. Lygiai taip pat profesinio mokymo teikėjų atstovai ne visada gerai įsivaizduoja Užimtumo tarnybos poreikius. Todėl būtina organizuoti daugiau bendrų teritorinių UT skyrių darbuotojų ir ir profesinio mokymo teikėjų pedagogų renginių (diskusijų, seminarų ir pan.), kurių metu būtų keičiamasi informacija bei bendrai tobulinami įvairūs neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytų kompetencijų pripažinimo proceso aspektai. Ko gero, verta organizuoti tokius regioninius UT, ŠMSM ir profesinio mokymo teikėjų renginius.

Kai kurie Lietuvoje taikomi asmens neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytų kompetencijų pripažinimo proceso aspektai, kaip atrodo, ne visiškai atitinka Europos neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo gairių reikalavimus (parengto portfolio saugojimo vieta, visuotinis dvigubas pretendento kompetencijų patikrinimas mokymo įstaigoje ir laikant kvalifikacijos egzaminą). Lietuvos profesinio mokymo teikėjai perėjo prie modulinių profesinio mokymo programų įgyvendinimo, o tai jau kelia didelių neaiškumų mokymo įstaigoms, kurios užsiima neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytų kompetencijų pripažinimo procesu. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, kaip atrodo, yra būtina organizuoti informacinius renginius, kurie leistų profesinio mokymo įstaigoms pasirengti besikeičiančios darbo rinkos iššūkiams.

Atliktas tyrimas parodė, kad jau yra matomos problemos, kurias reikėtų spręsti nacionaliniu lygmeniu – pvz., kai kurios su darbo ieškantiems asmenims skiriamomis lėšomis susijusios problemos (pvz., kelionių į mokymo įstaigą apmokėjimo pasirengimo pasitvirtinti kompetencijas metu), nevienodi profesinio mokymo teikėjų kandidatams keliami reikalavimai, nevienoda kompetencijų pasitvirtinimo eiga ir trukmė bei kitos problemos. Dar viena kompetencijų patvirtinimo proceso ypatybė – šiuo metu kompetencijų pripažinimo procese orientuojamasi tik į kvalifikacinį egzaminą, nekreipiant dėmesio į kitus darbo rinkoje pripažįstamus kompetencijų patvirtinimo įrodymus. Visos šios problemos sumažina Užimtumo tarnybos galimybes padėti darbo ieškantiems asmenims. Todėl būtų prasminga sudaryti bendrą nuolat veikiančią ir periodiškai susirenkančią Užimtumo tarnybos bei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos darbuotojų darbo grupę, kuri analizuotų, kaip būtų galima geriau pritaikyti šiuo metu naudojamą neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytų kompetencijų pripažinimą besikeičiantiems darbo rinkos poreikiams.

Ši darbo grupė, esant poreikiui, inicijuotų šalyje naudojamo neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytų kompetencijų pripažinimo proceso modelio bei procesą apibrėžiančių teisės aktų kaitą.

1 priedas. Su Užimtumo tarnyba dėl neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo bendradarbiaujančių profesinio mokymo teikėjų, atsiuntusių atsakytas anketas, sąrašas

1. Alytaus profesinio rengimo centras
2. Biržų technologijų ir verslo mokymo centras
3. Kauno buitinių paslaugų ir verslo mokykla
4. Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras
5. Kėdainių profesinio rengimo centras
6. Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centras
7. Klaipėdos turizmo mokykla
8. Marijampolės profesinio rengimo centras
9. Profesinio mokymo centras "ŽIRMŪNAI"
10. Profesinio mokymo centro "Žirmūnai" Druskininkų filialas
11. Smalininkų technologijų ir verslo mokykla
12. Šiaulių profesinio rengimo centras
13. Švenčionių profesinio rengimo centras
14. Tauragės profesinio rengimo centras
15. UAB „Kauno Petrašiūnų darbo rinkos mokymo centras“
16. UAB Kauno Naujamiesčio darbo rinkos mokymo centras
17. Utenos regioninis profesinio mokymo centras
18. Varėnos technologijos ir verslo mokykla
19. Veisiejų technologijų ir verslo mokykla
20. Vilniaus paslaugų verslo profesinio mokymo centras
21. Vilniaus technologijų mokymo centras
22. Vilniaus technologijų, verslo ir žemės ūkio mokykla
23. VšĮ Alantos technologijos ir verslo mokykla
24. VšĮ Elektrėnų profesinio mokymo centras
25. VšĮ Kauno technikos profesinio mokymo centras
26. VšĮ Kelmės profesinio rengimo centras
27. VšĮ Panevėžio darbo rinkos mokymo centras
28. VšĮ Panevėžio profesinio rengimo centras
29. VšĮ Šiaulių darbo rinkos mokymo centras
30. VšĮ Šiaulių darbo rinkos mokymo centro Mažeikių padalinys
31. VšĮ Telšių regioninis profesinio mokymo centras
32. VšĮ Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras

- 33. VšĮ Vilniaus statybininkų rengimo centras
- 34. Zarasų profesinė mokykla
- 35. Onos Čirvinskienės mokymo centras
- 36. UAB "Antano paslauga"
- 37. UAB "Yvas"
- 38. UAB "Prizmė"
- 39. UAB "SDG"
- 40. UAB "Takoskyra"
- 41. UAB "Vaido Sejūno vairavimo mokykla"
- 42. UAB Mokymo centras "Automobilis"
- 43. Umega Group, AB
- 44. VšĮ „Profesijų spektras“

2 priedas. Suminiai teritorinių Užimtumo tarnybos skyrių darbuotojų apklausos rezultatai

Iš viso apklausta mažiau šimto respondentų, todėl, siekiant tiksliau atspindėti situaciją, apklausos rezultatai pateikiami skaičiumi respondentų, pasirinkusių vieną ar kitą atsakymą.

2. Ar Jūsų atstovaujamas teritorinis skyrius nukreipia asmenis į kokią nors profesinio mokymo įstaigą pripažinti kurios nors neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas ar kvalifikacijas?

Taip, nukreipiamo	66
Ne, nenukreipiamo	-
Kita	-

3. Kaip vertinate bendradarbiavimą su profesinio mokymo įstaigomis siekiant, kad darbo ieškantys asmenys pripažintų savo neformaliojo švietimo ar savišvietos metu įgytą kompetenciją arba kvalifikaciją?

Tai tikrai pasiteisinęs būdas padėti asmeniui rasti vietą darbo rinkoje	16
Tai, ko gero, pasiteisinęs būdas padėti asmeniui rasti vietą darbo rinkoje	44
Tai, ko gero, nepasiteisinęs būdas padėti asmeniui rasti vietą darbo rinkoje	6
Tai tikrai nepasiteisinęs būdas padėti asmeniui rasti vietą darbo rinkoje	-
Kita	-

4. Jei Jūsų atstovaujamas teritorinis Užimtumo tarnybos skyrius nukreipia asmenis į kurią nors profesinio mokymo įstaigą pripažinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas ar kvalifikacijas, kokių problemų TERITORINIO SKYRIAUS DARBUOTOJAMS dažniausiai kyla dėl kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimo tokiu būdu? Atviras klausimas, buvo galima pateikti kelis atsakymus.

Jokių problemų nekilo	23
Bendradarbiavimo su profesinio mokymo įstaiga problemos (įstaiga ilgai negrąžina dokumento apie priemonės vykdymą; asmens kompetencijos negali būti patvirtintos tada, kai kyla poreikis, o reikia laukti, kol susiformuos asmenų grupė; mokymo įstaiga tvirtina, kad, norint patvirtinti kompetenciją, asmuo dar turi papildomai pasimokyti; skirtingose mokymo įstaigose yra skirtinga kompetencijų patvirtinimo tvarka ir trukmė; mokymo įstaigos neinformuoja UT apie savo tvarkas bei pasikeitimus tose tvarkose)	16
Nėra aišku, kuriuos asmenis būtų galima siųsti į profesinio mokymo įstaigas pasitvirtinti savo kompetencijas (pvz., neprieinama prie užsienio valstybių Sodros duomenų bazių)	11
Sunku motyvuoti asmenį pasitvirtinti savo kompetencijas (nėra apmokamos kelionės į mokymo įstaigą išlaidos, mokymosi metu sustabdoma NSDI išmoka)	4
Neaiškūs mokymo įstaigų reikalavimai kompetenciją besitvirtinantiems asmenims (pvz., kokį privalo turėti bendrąjį išsilavinimą, ar būtinai tik vidurinį; kokius privalo turėti savo praktinio patyrimo įrodymus)	9
Savivaldybėje neveikia nė viena profesinio mokymo įstaiga, į kurią būtų galima pasiųsti asmenis pasitvirtinti kompetenciją	2
Ši priemonė nepadedą grąžinti asmenis į darbo rinką	1
Neatsakė	6

5. Jei Jūsų atstovaujamas teritorinis skyrius nukreipia asmenis į kurią nors profesinio mokymo įstaigą pripažinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytos kompetencijos ar kvalifikacijos, kokių problemų NUKREIPIAMIEMS ASMENIMS, Jūsų žiniomis, dažniausiai kyla dėl kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimo tokiu būdu? Atviras klausimas, buvo galima pateikti kelis atsakymus.

Problemų nekilo	17
Su bedarbiams skiriamomis lėšomis susijusios problemos (nekompensuojamos kelionės išlaidos, stabdomas NSDI)	16
Problemos įrodyti turimą darbinę patirtį (taip pat ir patirtį užsienyje)	13
Problemos įrodyti įgytą bendrąjį išsilavinimą (neberanda baigimo pažymėjimų)	2
Trūksta informacijos apie priemonę	5
Per ilgai trunka kompetencijų patikrinimas (reikia laukti, kol susidarys asmenų grupė mokymo įstaigoje, per ilgai trunka pats kompetencijų patikrinimas)	4
Problemos mokymo įstaigoje tikrinant įgytas kompetencijas	12
Nelietuviams būna sunku laikyti testus lietuvių kalba bei skaityti lietuvių kalba pateikiamą informaciją	1
Neatsakė	7

6. Jei Jūsų atstovaujamas teritorinis skyrius nukreipia asmenis į kurią nors profesinio mokymo įstaigą pripažinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytos kompetencijos ar kvalifikacijos, kokių problemų PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGOMS, Jūsų žiniomis, dažniausiai kyla dėl kompetencijų ar kvalifikacijų pripažinimo tokiu būdu? Atviras klausimas, buvo galima pateikti kelis atsakymus.

Problemų nekilo	35
Problemos dėl kompetencijas besitvirtinančių asmenų (nusprendžia nebedalyvauti procese, nemoka savarankiškai pasirengti egzaminui, jiems trūksta teorinių žinių)	6
Sunkumai, asmenims renkant jų profesinę patirtį patvirtinančius dokumentus	6
Mokymo įstaigos negali pateikti visų programų, pagal kurias bedarbiai norėtų pasitvirtinti turimas kompetencijas	3
Mokymo įstaigos procese dalyvaujantiems asmenims taiko tuos pačius reikalavimus, kaip ir įprastai besimokantiems asmenims	1
Profesinio mokymo įstaigoms tai neapsimoka (skiriama per mažai lėšų kompetencijų patikrinimui)	6
Mokymo įstaigos nori gausesnių kompetencijų besitvirtinančių asmenų grupių (kitais reikiama ilgai laukti patikrinimo)	2
Neatsakė	10

7. Kaip siūlytumėte tobulinti Užimtumo tarnybos nukreipiamų asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytos kompetencijos ar kvalifikacijos pripažinimo procesą profesinio mokymo įstaigose? Atviras klausimas, pateiktas siūlyimų apibendrinimas.

Siūlymai dėl procesų mokymo įstaigoje:

- Būtų labai gerai turėti kiekvienai programai literatūros šaltinių sąrašą, kad asmenys iš anksto galėtų įvertinti savo turimas žinias ir ar turės galimybę įgyti trūkstamas žinias per gan trumpą

laiką. Šiuo atveju būtų išvengta galimų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo nutraukimo atvejų.

- Prieš kompetencijų vertinimo ar kvalifikacijos pripažinimo egzaminą mokymo įstaigoje turėtų vykti konsultacijos, asmenys turėtų gauti teorinės medžiagos ar informaciją, kur ją susirasti. Nes dažniausiai šie asmenys turi tik darbinę patirtį ar senai įgytas kompetencijas. Todėl turėtų įgyti ar patobulinti savo teorines žinias, susipažinti su naujovėmis toje srityje.
- Skirti daugiau valandų padedant asmenims pasiruošti įskaitoms (egzaminams), nes ne visi asmenys geba pasiruošti savarankiškai (dalomoji medžiaga, knygos, paaiškinimas).
- Procesas turėtų vykti lanksčiau.
- Kad, esant poreikiui, mokymo įstaigose būtų galimybė mokytis ir po vieną asmenį.
- Organizuoti kvalifikacijos vertinimo egzaminus individualiai.

Siūlymai dėl teisės aktų bei bendrųjų reikalavimų procesui tobulinimo:

- Kompetencijų pripažinimas yra viena iš Paramos mokymuisi formų. Siūlau: mokėti stipendiją, kompensuoti kelionės išlaidas Nukreipti tik tuos asmenis, kurie turi darbinę patirtį įrodančius dokumentus. Tokią paramos mokymosi formą taikyti ir užimtiems asmenims.
- Kai kurios mokymo įstaigos kompetencijos pripažinimą vykdo apie mėnesį laiko, bedarbiui tuo metu stabdomas bedarbio statusas. Jei bedarbis gauna iš SODROS išmoką, tuo metu jam ji sustabdoma ir asmuo visą mėnesį neturi pajamų. Galėtų būti nustatomas trumpesnis kompetencijos pripažinimo laikotarpis, pvz. savaitė.
- Reikėtų tiksliau apibrėžti kokia darbo patirtis reikalinga. Vienos mokymo įstaigos sako vieni, kitos – dveji metai, derėtų suvienodinti procedūros trukmę.
- Galima svarstyti variantą, kad nebūtina reikalauti įrodymo darbine veikla, siųsti asmenį kvalifikacijos ar kompetencijos pripažinimui, įpareigojant klientą prisiimti atsakomybę už neigiamą rezultatą.
- Gal turėti aiškesnius reikalavimus kas gali dalyvauti priemonėje (testai, reikalavimai, anketos).
- Nereikalauti rekomendacijų iš darbdavio.
- Reikėtų apibrėžti kompetencijos ar kvalifikacijos pripažinimo trukmę (ją maksimaliai sutrumpinant), nes dabar vienoje mokymo įstaigoje kompetencijos pripažįstamos per savaitę, kitose per 20 dienų..
- Jei galima padaryti išimtį dėl tęstinio mokymo, kad nukreipiamiems asmenims užtektų tik išsilavinimo vidurinis/pagrindinis be turimos kvalifikacijos.
- Gal būtų tikslinga numatyti profesinio mokymo įstaigos žingsnius darbui su bedarbiu, kuris nukreiptas pripažinti kompetencijas.

- Negalime nukreipti asmenų nes daugelio jų darbinė veikla pagal Sodros klasifikatorių yra įvardyta kaip pvz.: nekvalifikuoti darbininkai, o asmuo dirbo santechniku. Kitas pvz.-asmuo savarankiškai įgijo darbo patirtį ir jokių dokumentų neturi. Siūlome nereikalauti formalios darbo patirties liudijančių dokumentų, o suteikti kvalifikaciją ar kompetenciją įvertinus testo rezultatus.

Siūlymai dėl informacijos teikimo:

- Reikėtų aiškos ir struktūruotos informacijos apie priemonę, reikalavimus asmenims
- Viešai skelbti, t.y. paskelbti Užimtumo tarnybos internetiniame puslapyje, profesijų /mokymo teikėjų sąrašus, kurie gali pripažinti kompetenciją ar kvalifikaciją. Kad ne tik Užimtumo tarnybos darbuotojas turėtų galimybę peržiūrėti profesijų ir mokymo teikėjų sąrašus, bet ir asmuo, pageidaujantis įvertinti įgytą kompetenciją ar kvalifikaciją, laisvai galėtų susipažinti su sąrašais.

3 priedas. Suminiai profesinio mokymo teikėjų, kurie Užimtumo tarnyboje registruoti kaip neformalio švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo paslaugos teikėjai, atstovų apklausos rezultatai

Iš viso apklausta mažiau šimto respondentų, todėl, siekiant tiksliau atspindėti situaciją, apklausos rezultatai pateikiami skaičiumi respondentų, pasirinkusių vieną ar kitą atsakymą.

Anketos pradžioje domėtasi, kiek asmenų mokymo įstaiga iš viso priėmė pasitvirtinti kompetencijas 2017 ir 2018 m. (apie 2019 m. rezultatus neklausta, nes lauko tyrimo metu dar nebuvo pasibaigę kalendoriniai metai), kiek iš jų tais pačiais metais buvo atsiųsta teritorinių užimtumo tarnybos skyrių bei kiek asmenų iš viso pasitvirtino savo kompetencijas. Iš šių duomenų buvo suformuoti trys apibendrinantys kintamieji.

A. Kelintus metus mokymo įstaiga priima asmenis pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas?

Nuo 2017 m. ar anksčiau	26
Nuo 2018 m.	13
Nuo 2019 m.	5

B. Kiek asmenų mokymo įstaiga priėmė pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas per 2017 ir 2018 m.?

Virš 100 asmenų	11
50 – 99 asmenis	5
Mažiau 50 asmenų	23
2017 ir 2018 m. dar nepripažindavo kompetencijų	5

C. Iš kur mokymo įstaiga pritraukdavo daugiau asmenų pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas per 2017 ir 2018 m.?

Iš Užimtumo tarnybos	17
Kitais būdais	22
2017 ir 2018 m. dar nepripažindavo kompetencijų	5

Pakalbėkime apie Jūsų mokymo įstaigoje vykdomo neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo eigą.

8. Ar turite pasirengę ir pasitvirtinę kokią nors vidaus tvarką, reglamentuojančią neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimo tvarką Jūsų mokymo įstaigoje?

Taip, turime	25
Neturime, bet tokią tvarką rengiame	10
Neturime ir kol kas nenumatome tokios tvarkos rengti	7
Neatsakė	2

9. Ar Jūsų mokymo įstaigoje kokia nors forma yra rengiamas asmens, norinčio pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, kompetencijų portfolio?

Visada yra rengiamas	22
Niekada nėra rengiamas	11
Vienais atvejais yra rengiamas, kitais – nėra	8
Neatsakė	3

10. Jei Jūsų mokymo įstaigoje yra rengiamas asmens, norinčio pasitvirtinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, kompetencijų portfolio, kur jis vėliau yra saugomas? Atviras klausimas.

Pas asmenį, pasitvirtinusį kompetencijas	1
Mokymo įstaigoje	28
Neatsakė	15

11. Ar, Jūsų mokymo įstaigoje vertinant asmens neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, yra svarbu, kad šis asmuo turėtų kokią nors oficialiai patvirtintą (pvz., Sodros) darbo pagal tą kvalifikaciją stažą?

Taip, tai yra svarbu	36
Ne, nėra svarbu	5
Priklauso nuo programos, kompetencijos	3

12. Jeigu Jūsų mokymo įstaigoje, vertinant asmens neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, yra svarbu, kad šis asmuo turėtų kokią nors oficialiai patvirtintą darbo pagal tą kvalifikaciją stažą, kokios trukmės darbo stažas tai turėtų būti? Atviras klausimas.

Mažiau metų (pvz., 3 arba 6 mėnesiai)	9
1 metai	19
2 metai	4
Daugiau nei 2 metai	6
Darbo stažo nereikalaujama	4
Neatsakė	2

Nurodykite, kokius kompetencijų patikrinimus savo mokymo įstaigoje prieš oficialų kvalifikacinį egzaminą organizuojate asmeniui, vertindami jo neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Organizuo- jame	Neorgani- zuojame	Neatsakė
13.1. Vieną apibendrinantį teorinį egzaminą , tokį, koks organizuojamas kvalifikacinio egzamino metu	21	15	8
13.2. Vieną apibendrinantį praktinio darbo egzaminą , tokį, koks organizuojamas kvalifikacinio egzamino metu	22	13	9
13.3. Egzaminus iš privalomųjų programos modulių/ mokomųjų dalykų , kurių mokomasi įgyjant asmens siekiamą pasitvirtinti kvalifikaciją	16	17	11
13.4. Egzaminus iš visų programos modulių/ mokomųjų dalykų , kurių mokomasi įgyjant asmens siekiamą pasitvirtinti kvalifikaciją	15	17	12

14. Kokius kitokius kompetencijų patikrinimus savo mokymo įstaigoje organizuojate asmeniui, vertindami jo neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas prieš oficialų kvalifikacinį egzaminą? Atviras klausimas.

Pokalbis (pvz., su profesijos mokytoju)	7
Mokytojo skirtų praktinių užduočių vykdymas	4
Testai	5
Neatsakė	28

15. Jei asmuo neišlaiko Jūsų mokymo įstaigos organizuoto kompetencijų patikrinimo, ar jam suteikiama galimybė, papildomai pasirengus, dar kartą tikrintis turimas kompetencijas?

Taip, tokia galimybė suteikiama	31
Ne, tokia galimybė nesuteikiama	5
Neatsakė	8

16. Kiek laiko Jūsų mokymo įstaigoje vidutiniškai trunka vieno asmens neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patikrinimas? Atviras klausimas.

Vieną dieną	10
2-3 dienas	6
Savaitę	2
2-3 savaites	7
Ilgiau, nei 3 savaites	13
Priklauso nuo situacijos, siekiamos kvalifikacijos	4
Neatsakė	2

Nurodykite, kaip savo mokymo įstaigoje organizuojate pasirengimą asmens kompetencijų patikrinimui, prieš pradėdami vertinti jo neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas. Pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje.

	Tai darome	To nedarome	Neatsakė
17.2. Paskoliname asmeniui reikalingus vadovėlius	34	4	6
17.3. Leidžiame naudotis mokymo įstaigos biblioteka	35	3	6
17.4. Pasirengimo laiku leidžiame lankytis įprastai besimokančiųjų asmenų teoriniuose užsiėmimuose	26	11	7
17.5. Pasirengimo laiku leidžiame lankytis įprastai besimokančiųjų praktiniuose užsiėmimuose	29	9	6
17.6. Suteikiame asmeniui galimybę pasirengimo metu gauti profesijos mokytojų konsultacijas	42	0	2

18. Kokias kitokias pasirengimo kompetencijų patikrinimui formas ir būdus savo mokymo įstaigoje organizuojate asmeniui, prieš pradėdami vertinti jo neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas. Atviras klausimas.

Bandomasis praktinis darbas ir jo aptarimas	4
Neformaliojo mokymosi kursai	1
Brėžinių skaitymo konsultacija	1
Kontrolinis testas	3
Neatsakė, arba nurodė kurio nors iš 17.1.-17.6 klausimų formuluotę	35

19. Ar, organizuodami asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimą bendrai paėmus, susiduriate su kokiomis nors organizacinėmis, metodinėmis ar kitokiomis problemomis? Atviras klausimas.

Reikia visoms mokymo įstaigoms vienodo proceso reglamentavimo, kurį patvirtintų ŠMM	7
Reikia konsultacijų mokymo įstaigų darbuotojams, kaip organizuoti visą procesą	2
Reikia didesnių paslaugos įkainių	2
Būna organizacinių viso kompetencijos patvirtinimo proceso planavimo problemų	4
Atsiranda bendravimo su vertinamuoju problemų	2
Jokių problemų neiškilo	20
Neatsakė	7

Kelis klausimus norėtume užduoti apie tai, kaip Jums sekasi bendradarbiauti su teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais.

20. Su kuriais teritoriniais Užimtumo tarnybos skyriais palaikote ryšius dalyvaudami neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo procese? Atviras klausimas.

Bendrauja su vienu teritoriniu skyriumi	10
Bendrauja su dviem teritoriniu skyriumi	4
Bendrauja su trimis teritoriniais skyriais	8
Bendrauja su daugiau nei trimis teritoriniais skyriais	15
Nė vienas skyrius bedarbių dar neatsiuntė	4
Neatsakė	3

Ar, organizuodami Užimtumo tarnybos nukreiptų asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patvirtinimą, susiduriate su šiomis problemomis (pažymėkite po atsakymą kiekvienoje eilutėje):

	Nuolat susiduriame	Kai kada susiduriame	Niekada nesusidūrėme	Neatsakė
21.1. Patikrinus paaiškėja, kad nukreiptas asmuo neturi visų kompetencijų, būtinų jo siekiamai kvalifikacijai įgyti, bet šis asmuo nenori papildomai pas mus pasimokyti, kad tas trūkstamas kompetencijas įgytų	1	16	23	4
21.2. Patikrinus paaiškėja, kad nukreiptas asmuo neturi visų kompetencijų, būtinų jo siekiamai kvalifikacijai įgyti, bet Užimtumo tarnyba negali finansuoti papildomo asmens mokymosi, kad jis įgytų trūkstamas kompetencijas	2	12	26	4
21.3. Užimtumo tarnyba negali apmokėti kitame mieste arba kaimo vietovėje gyvenančio asmens kelionės išlaidų, kad jis mūsų mokymo įstaigoje gautų visas konsultacijas, kurias jam galėtume suteikti	4	6	29	5
21.4. Užimtumo įstatyme numatytas įkainis už neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų visavertį patvirtinimą mūsų mokymo įstaigoje yra nepakankamas	9	10	21	4
21.5. Teritorinio Užimtumo tarnybos skyriaus į mūsų mokymo įstaigą nukreipti asmenys reiškia nepagrįstus lūkesčius, kad jo turimas praktinio darbo patyrimas lengvai leis jam eksternu įgyti norimą kvalifikaciją	3	17	20	4

22. Kokių kitų problemų nuolat arba kai kada kyla Jūsų mokymo įstaigoje organizuojant teritorinio Užimtumo tarnybos skyriaus nukreiptų asmenų neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytų kompetencijų patikrinimą? Atviras klausimas.

- Esame praradę virš 10 potencialių mokinių, nes pasikeitus ŠMM nutarimams, negalime registruoti nemodulinių dalykinių profesinio mokymo programų
- Sudėtinga pavienius asmenis, norinčius įsivertinti neformaliojo švietimo ar savišvietos būdu įgytas kompetencijas, integruoti į vykstančius tuo metu užsiėmimus. Reikia parinkti mokytojus, paskirti konsultacijų ir atsiskaitymų laiką, atsižvelgiant į šių mokytojų darbo grafikus. Didžioji dalis mokytojų nebegali dirbti papildomo darbo, nes bus viršijamas maksimaliai leidžiamas mokytojo darbo krūvis per savaitę.
- Per maža bedarbių kompetencija pasirinktai specialybei įgyti. Turi praktinių įgūdžių (dažnai neteisingų), bet vertinimo sistema leidžia jiems išlaikyti kvalifikacijos egzaminą (gauti minimalų įskaitytiną pažymį – 4).
- Sunku planuoti šį procesą, nes nežinomas iš anksto nei dalyvių skaičius, nei siekiamos kompetencijos.
- Nėra aiškos tvarkos dėl kvalifikacijų lygių nustatymo.
- Dažniausiai susiduriame su problema dėl dokumentų pateikimo, t.y. pasitaiko nemažai atvejų (tarp vyresnio amžiaus asmenų), kurie yra pametę ar kitaip praradę savo brandos atestatus. Jie dažniausiai nežino, kur kreiptis dėl dublikatų ar pažymų, patvirtinančių jų įgytą išsilavinimą, nes tų mokyklų, kurias jie baigė jau nėra ar yra pasikeitęs pavadinimas.